

AB

1000

00 17617
LB: 00 17617

Sammelbd 4,

12 Alphab. 9 Bogen 2 $\frac{1}{2}$ ts.

17.
DE

ÆTERNA DEI PRÆDE-
STINATIONE ET ORDINATA
OMNES SALVANDI
VOLUNTATE
EXERCITATIO,

Quam

Adfistente DEI OPT. MAX. gratiâ

SUB PRÆSIDIO

JOHANNIS BEHMII, S. Th. D.
& Professoris emeriti, Promotoris sui eâ,
quæ Senioribus & emeritis debetur, observantiâ
prosequendi,

Publicè in Acad. Elect. Brand. Regiomont.

IX. Mart. Anno 1646. disputandam proposuit

M. JOHANNES LATERMANNVS
COBURGO-FRANCVS.

EDITIO SECUNDA

Phil. Melanchthon epistolâ ad Imperatorem
Carolus:

*Habet suas metas moderatio. Luceat in ecclesia
veritas, quam filius DEI e sinu patris al-
latam patefecit.*

HALBERSTADII,

Typis ANDRÆE KOEVALDI, MDCLXVII.

ILLVSTRISSIMO VIRO
DN. ZBYGNEO GORAISKI
DE GORAI, CASTELLANO
Chelmenfi & Senatori Regni Poloniae
longè gravissimo,

DOMINO SUO GRATIOSISSIMO.

S. D.

Ubi historiam omnium retrò seculorum, quotquot à nato Servatore hucusq; præterfluxerunt, paulò attentius contemplatus fuerit, nullum eorum feracius controversiarum, nullum feracius contentionum seculò superiori extitisse, haud facillè inficias ibit. Postquam enim post Orientalem Ecclesiam jampridem ab Occidentali divulsam, ipsa etiam Occidentis Ecclesia deplorando schismate in tres magnas partes divisa est, non tantùm inter diversos diversarum partium doctores magnà animorum concussione de innumeris ferè disceptatum fuit, sed illi etiam, qui uni parti addicti fuerunt, de multis sæpissimè vehementer inter se sunt collisi. Tanta autè & tam virulenta inenata sunt odia, ut res omnem propemodum fidem excedat. Unde etiam Deus mutuis illis Christianorum odiis, cùm ea toto animo aversetur & detestetur, ad iram provocatus, universam Europam, cum primis autem Germaniam nostram internecino bello tot annos afflixit & adhuc, eheu! affligit. Quam ob causam non tantùm reip., sed etiam ecclesiae in Germania facies, quæ florentissima quondam erat, adeò misera nunc est, ut lacrymæ ad eam deplorandam vix sufficiant. Quæ mala cùm gloriosissimæ memoriæ Imperatores Carolus V. Ferdinandus I. & Maximilianus II. prævidissent, de componendis religionis disidiis anxie fuerunt solliciti. Media, quibus optimum & omnium votis adhuc expetendum finem obtineri posse crediderunt, Colloquia fuerunt, inter disidentes partes instituenta; quorum aliquot etiam instituta sunt. Sed experientia hætenus docuit, collo-

Colloquiis effici aut nihil, aut parum posse. Quin de futuro feliciores Colloquiorum successus vix sperandi videntur, nisi disfidantium partium doctores positis odiis conveniant, & interveniente supremi magistratus auctoritate non existimationis suæ, non partis, cui adhærent, sed veritatis & concordia rationem unice habeant. Quod quam difficulter fiat, ut nimirum vincant semper veritas (verba Philippi Melächthonis mea facio,) gloria Dei & salus ecclesiæ, non privati affectus ulli, experientia satis superq; testatur. Una præterea pars ab altera in nullo planè reprehendi vult, ne in pluribus suspecta fiat. Quælibet etiam sibi firmiter persuasum habet, se ab omnibus omninò corruptelis, erroribus & abusibus immunem esse. Quæ cum ita sint, haut illubenter crediderim, longè efficacius fontico ecclesiæ malo medicinam fieri posse, si studia reflorescant & paulatim accuratius tractentur. Qui enim paulò solidiori doctrinâ instructus est, primò videre facile potest, multa in S. Theologia adeò esse difficilia, ut in hac imbecillitate naturæ expediri satis non possint. Qui procedunt in doctrinis, (ait iterum communis Germaniæ præceptor in epistolâ, quam de disfidis præsentium temporum inscripsit,) magis vident, quanta moles sit rerum, quæ discendæ sunt, & quantum onus sit perspicua explicatio difficilium controversiarum. Crescunt igitur simul & discendi cura, & modestia, & invocatio Dei. Quò quis videlicet doctior, eò semper etiam modestior, eò moderatior, eò ad divinam opem implorandam promptior. Præterea, qui paulò rectius & accuratius institutus est, perspicere haud difficulter potest, in Philosophiâ nostrâ Christianâ multa, imò innumera ferme ita comparata esse, ut in iis cuilibet suo sensu abundare integrum sit. De quibus, ut & primi illius generis quæstionibus, si quid ille frater aliter quàm iste sentit, depositâ dissensionis amaritudine, & fraternæ caritatis suavitate servatâ, atq; in integrum restitutâ, diligenti & tranquillâ consideratione quærendum, vel discendum, vel docendum, ut præclare alicubi S. Augustinus loquitur. Deniq; qui accuratâ doctrinâ imbutus est, & cum primis etiam antiquitatis ecclesiasticæ cognitionem habet, ut sciat, quam fidem ecclesia unanimi consensu semper tenuerit, is optimè intelligit, nonnulla adeò necessaria esse, ut ab iis ne latum, quod dicitur, unguem recedere liceat. Unde nihil quicquam commercii sibi cum iis intercedere patitur, qui sententias dudum ab universali ecclesia damnatas amplectuntur. Sed quò di-

labor? tantum de fructu Colloquiorum aliquid dicere volebam. Vidisti, Illustrissime Domine Castellane, quid Thorunij nuper effectum sit. Nihil sane ullius boni viri laudibus quicquam detractum volo. Tuis quoque, colendissime Domine, auribus nihil dabo; dicam tamen, quod & res ipsa loquitur, & virtus Tua meretur. Si omnes, quorum in nupero Colloquio Thoruniensi magna erat autoritas, eam rerum Theologicarum scientiam instructi, eam prudentiam, eam denique animi moderatione praediti fuissent, quibus Illustritas Tua claruit, longè feliciores successus sortitum esset negotium illud, cum immortalis nominis gloria à Constantino Sarmatico tentatum & inchoatum. Quòd si ego Thorunij nihil aliud consecutus sum, de eo tamen mihi gratulor, quòd in magnorum virorum notitiam, nonnullorum etiam amicitiam pertingere datum est, nec non copia fuit, cum excellentissimis omnium partium doctoribus de controversis doctrinae capitibus communicare. Contuli autem cum Clarissimis partis Reformatorum viris tum de aliis inter nos & ipsos controversis doctrinis, tum, & cum primis quidem, de praesentia corporis Dominici in sacra coena, atque de aeterna Dei praedestinatione. De quibus etiam illa occasione Thorunij quaedam annotavi & in usum privatum seposui. Quae cum Regiomonti, quò studiorum gratiam Thorunio concessi, recoluissem, & plures de iisdem cogitationes suscepissem, de posteriori capite aliquid conscribere & publico dare constitui. Evulgo igitur & doctorum virorum examini eam, quam par est, modestiam hanc lucubrationem meam submitto. Eandem Tuo, Illustrissime Domine Castellane, nomini sacram esse jubeo & inscribo, idque propterea, quòd eximias Tuas virtutes, quas Thorunij omnes boni admirati sunt, adhuc veneror & semper venerabor. Mirabuntur fortasse multi hoc meum institutum, praesertim, cum materia, quam tracto, inter meam partem & eam, in qua Illustritas Tua vivit, praeter ceteris maximè controversa sit. Sed illi ignorant, Illustritatem Tuam in nostram, quae ut antiquior ita verior est, sententiam valdè propendere & eam esse animi moderatione, ut etiamsi in nonnullis diversum fortè sentiat, placidam tamen veritatis inquisitionem gratam habeat atque acceptam. Accipe igitur, Illustrissime Vir, hoc, quicquid est, muneris serena fronte, & bono Ecclesiae ac reip. diu feliciter age. Me quoque gratioso favore Tuo, quò coepisti, amplectere indefinenter. Scripsi haec in Academia Electorali Brandenburgica, quae Regiomonti Borussiae est, XII. Febr. Anno 1646.

Illustric. Tuæ

observantissimus

M. JOHANNES LATERMANNUS, Autor.

CUM DEO.

I.

S. Theologia extra controvers-

SS. Theolog. di-
sciplinarum no-
bilissima.

fiam omnium disciplinarum & nobilissi-
ma est, & difficillima. Nobilissima &
præstantissima jure meritoq; propterea
audit: sive enim ad rerum cognitionem,
quæ Theoreticis disciplinis suam nobili-
tatem tribuit, sive ad finem, à quo Practi-
cæ suam derivant præstantiam, hinc respi-
cias; Semper hæc disciplina cæteras o-

mnes multis post se parasangis relinquit. Ad cognitionem rerum
quod attinet, adeo sublimis illa est in hac disciplina, ut sublimior
alia nulla detur, præterquam summa illa, cujus beneficiõ in melio-
ri post hanc vitam vitâ Deum videbimus à facie ad faciem, sive, ut
S. Iohannes loquitur, *sicuti est*. Finis, quem ductu augustissimæ hu-
jus disciplinæ consequimur, est summus & omnium ultimus ille,
æterna vid. animi juxta ac corporis beatitudo. Hæc igitur ita se
habent. Ut autem nobilitate & præstantiâ omnes vincit hæc disci-
plina, ita præ cæteris etiam maximis obnoxia est difficultatibus.
Quamquam enim ea, quæ scitu ad salutem necessaria sunt, planis &
perspicuis in Scriptura verbis tradantur, proponi tamen, & eâ, quâ
par est, dexteritate sine multis aliunde accessendis adminiculis ex-
plicari non possunt. Ea porro est humanæ mentis curiositas, ut
in cognitione rerum etiam altissimarum limites sibi non ponat,
sed ulterius progrediatur & ea investigare conetur, quæ à revela-
tis illis longissimè absunt. Fit etiam, ut nonnunquam magistri
augustissimæ hujus disciplinæ ob insultus hæreticorum, ubi *in vi-
tium vitiõ alienõ*, ut Hilarius loquitur, *coarctantur*, ad scrutandum
mysteriorum modum descendere necesse habeant. Accedit deniq;
& difficultatem auget ipsa rerum, quæ hinc tractantur, sublimitas &
obscuritas: à communi enim aliarum rerum ratione & sensu tam
longè abeunt, ut intellectus noster hic plus quam cæcutiat.

1. Cor. XIII. 12.
1. Iob. III. 2.

Humanæ men-
tis curiositas &
peculantia.

A 3

II. Quòd

II.

Doctrina de
Prædest. diffi-
cultas atq; per-
plexitas.

Duo præcipua
vitanda.
1. Pelagianorū,
2. Calvin.

Augustini er-
ron, sentent.

Massilienses li-
beri arbitr. viri-
bus plus iusto
tribuentes.

Arausiana Sy-
nodus.

l. de præd. san.
cap. 1.

l. c. cap. 14.

ep. XLVI.

Quod si autem ulla doctrina in universâ Theologiâ difficilis est atq; perplexa, est certè illa, quæ circa *eternam Dei prædestinationem*, necessitatem gratiæ, ejusdem cum libero arbitrio concursum, & si quæ plura huc pertinent, occupatur. Præterquam enim, quòd *duo periculi plenissima præcipua*, simul hîc *evitanda* sunt, unum, *ne cum Pelagio quicquam eorum*, quibus ad *eternam vitam promovemur*, gratiæ Dei *destruamus* & nobis *arrogemus*, alterum, *ne gratiam illam ad paucos restringamus* & multorum *interitum denegate gratiæ acceptum feramus*; adeo etiam, voragine istas evitare, difficile est, ut non tantum hæretici hîc præcipites ruant, sed orthodoxi etiam ecclesiæ doctores in alterutram istarum voraginum parumper alterum pedem nonnunquam immittant. Sanè ex quo in ecclesiâ orta sunt de istis certamina, paucissimos fortè reperias, qui non in devia hîc abrepti fuerint. Ab una parte ipse *S. Augustinus*, qui inter omnes antiquos, Græcos pariter & Latinos Patres præcipuus habetur, quiq; difficultatibus istis primus implicatus fuit, in erroneas, ut mollissimè loquamur, sententias hîc prolapsus est, & multos post lapsum ob denegatam à Deo gratiam æternam perire, existimavit. Ab altera parte Massilienses impegerunt, & plus iusto liberi arbitrij viribus attribuerunt, vel certè attribuere visi sunt. Vnde etiam à Patribus secundæ Arausianæ Synodi erroris quidem notati, haudquaquam tamen anathemate percussi atq; extra limites ecclesiasticæ communionis projecti sunt. Augustinus eos *fratres suos* appellat, & quamvis in nonnullis errent, à Pelagiano tamen errore longissimè abire, fatetur. *Retenta ista*, inquit, *in que pervenerunt, plurimum eos à Pelagiano errore discernunt*. Et iterum de iisdem Massiliensibus locutus: *Fratres nostri*, ait, *qui nobiscum pro catholica fide perniciem Pelagiani erroris impugnant*.

III.

Quæ cum ita se habeant, fit inde, ut omnes omnium seculorum, omniumq; partium doctores unò ore de difficultate materiæ hujus conquerantur. Iamjam meritò suo laudatus *S. Augustinus*, quem certamina illa præ omnibus aliis maximè exercuerunt, quiq; propterea unus instar omnium esse potest, disputationem de gratiâ & libero arbitrio *difficillimam* & paucis intelligibilem *questionem* vocat,

cat,

cat, accommodans huc locum S. Petri, ubi is in Epistolis Pauli
difficilia quædam notat. Idem Augustinus alibi veteres Scri-
pturarum divinarum tractatores hanc *de gratia difficilem ad solven-*
dum questionem breviter & transeunter tantum attigisse dicit. Au. l. de præd.
tor librorum *de vocatione gentium*, qui Augustino *ούχενος*, vel *sanct. c. 14.*
certè ævo ejus proximus fuit, & præ cæteris accuratè de hac ma-
teria scripsisse videtur, in frontispicio operis sui ista habet: *Inter*
defensores liberi arbitrii & prædicatores gratia DEI magna & difficilis
audum vertitur questio. Queritur enim, utrum velit Deus omnes ho-
mines salvos fieri. Et quia hoc negari non potest, cur voluntas omni-
potentis non impleatur, inquiritur. Iterum queritur, cur hoc donum,
sine quo nemo salvus est, ab eo, qui omnes salvari vult, non omnibus
conferatur. Hæc ille. Sed quid Augustinum, quid Autorem li-
brorum *de vocatione gentium* adducimus? Ipse Apostolus Pau-
lus, (quod animo nunquam excidere debet,) cum tria integra
capita, IX. vid., X & XI. epistolæ ad Romanos doctrinæ de præ- *Rom. XI. 33.*
destinatione impendisset, tandem his verbis ei colophonem im-
ponit: *O profundas divitias tum sapientie tum cognitionis DEI!*
quàm inscrutabilia sunt ejus iudicia, & ejus via impervestigabiles! Quis
enim cognovit mentem Domini, aut quis ei fuit à consilio? Huc tandem
in hisce delabitur Apostolus, qui in tertium cælum raptus *ἀπρητα*
πρητα ineffabilia verba ibi audivit. Hic tandem, ubi nullum ali- *2. Cor. XII.*
um exitum videt, sistit præcipuus ille magister gentium, qui non per
homines, sed divinitus eruditus fuit, ut Autor librorum *de vocatione* *l. 1. c. 7.*
gentium loquitur, qui propterea alibi præclare in hunc modum *l. 1. c. 4.*
commentatur: *Agnosendum est, inquit, secreti hujus profunditatem*
nobis in hac vita patere non posse. Ex parte enim scimus, & ex parte
prophetamus, & videmus nunc per speculum in enigmate. Nec sapien-
tiores aut scientiores beatissimo Apostolo sumus, qui, cum de gratie poten-
tia disputaret, magnorum mysteriorum ingressus arcanum, is, que im-
possibile erat enarrare, succubuit. Cum enim dixisset: Nolo vos ignora-
re fratres, &c. Recitat pluscula ex undecimo ad Romanos, & sub-
jungit: Cum ergo (Apostolus) hæc divinorum operum mysteria, supra
mensuras humane intelligentie excellentia, quodam mētis sue profudisset ex-
cessu, totam expositionis rationem transtulit ad stuporem, & admirator eorū,
que protulerat, exclamavit & dixit: O altitudo divitiarum sapientie &
scien-

scientia Dei! Hæc paulò ante laudatus scriptor. Unum addo, quod difficultatis certum argumentum est. Doctores ultimorum seculorum, & hujus nostri cum primis ævi, non tantùm in diversissimas hîc abeunt sententias, sed adeo multa, adeo intricata de hac materiâ scripserunt, ut si quis omnes eorum libros evolvere & singula in iis per scripta excutere velit, per omnes vitæ suæ dies labore isto, vix ac ne vix quidem defungi posse videatur, utut aliis profundius se non immergat.

IV.

Doctrinæ de prædestinat. utilitas,

Vnde eius perplexitas.

1. Cor. XIII. 9. l. i. c. 7.

Hujus exercitatio propositio κατ' ἀρετήν:

Author non præcipuè actor de cōtroverſis Pelagian. gratiæ divinæ necessitat: impugnat: dudum que ab August. suo temp. refutatis.

Quamquam autem hæc ita sint, certum tamen est, istam de *prædestinatione, de gratia & libero arbitrio* doctrinam, si remotis, aut saltem in medio relictis, difficilioribus quæstionibus planâ ac simplici ratione ex Scriptura proponatur, ad commédandam DEI bonitatem & φιλανθρωπίαν, ad animos hominum afflictos & jacentes erigendos ac sustentandos, ad promovenda veræ virtutis studia, uno verbo, ad juvandam Christianam praxin totam comparatam esse. Uti contra ad eandem si non planè subvertendam, certè sufflaminandam composita est, si ex absconditis Dei decretis & naturâ decretorum illorum arcessatur, ac proinde inextricabilibus quæstionibus implicetur, ut tota exercitatio nostra manifestum faciet. In quâ propterea ad ea, quæ in Scripturis clara sunt atq; perspicua, adeoq; praxin Christianam faciliorem reddere possunt, unicè respiciemus. Reliqua cœlesti scholæ reservabimus, memoriam illius Apostolici: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Quæ Deus occulta esse voluit, inquit scriptor de vocatione gentium, non sunt scrutanda. Quæ autem manifesta fecit, non sunt neganda, ne & in illis*

illicite curiosi, & in istis damnabiliter inveniamur ingrati.

V.

Et ut porro, quid nobis in hac exercitatioe propositum sit, manifestum fiat, non lubet rem nunc ab ovo, quod dicitur, arcessere. Notum est, & jam ante insinuatam, disputationes istas de gratia seculo post natum Servatorem V. initium suum sumpsisse, ex quo vid. Pelagius surrexit & gratiæ divinæ necessitatem impugnavit. Cui valerrimo hæretico Deus, qui semper, quò acriores veritatis hostes surgunt, eò alacriores eius defensores excitat, *magnum Augustinum* opposuit. Qui Afer Britonem illum in iis, quæ maxime

me necessaria sunt, fortiter adeo debellavit, ut titulis, quibus hinc
 inde S. Paulum exornat, ipse optimo jure gaudere, adeoque *pre-*
clarissimus commendator & magnificus defensor gratia audire debeat.
 Nolumus etiam (ut omnia, quæ post Augustinum tum ab aliis, Neq; de contro-
 tum à Scholasticis, qui ita vocantur, doctoribus disputata sunt, si- versis inter Lu-
 lentio prætereamus) ea attingere, quæ sub initium Reformationis therum & Eras-
 inter *B. Lutherum nostrum & Erasmum Roterodamum*, aliosq; vi- mum; neque
 rium liberi arbitrij propugnatores ultro citroq; scripta & disputa- inter Lutheran.
 ta fuerunt. Nec afferemus certamina inter nostros & Reforma- & Reformatos,
 tos, quæ tempore B. Lutheri subsecuta sunt, & in hunc usq; diem neq; inter Do-
 perdurant. Nihil etiam dicemus de eo, quantâ animorum con- minican, & le-
 tentione omnis *Dominicanorum & cæterorum Thomistarum familia* suit.
 cum *Iesuitarum* sodalitis hic confligat. Hæc omnia igitur tran- prop. ut à deo
 seant. Nobis in præsentiarum animus est, ostendere, qua in sententia Re- Qua in sentent.
 formati in Synodo nationali Dordracena constiterint, quid item ex illo tem- Reformati in
 pore in doctrina illa, communi omnium consensu tum approbata alij muta- Synod. nationa-
 rint, quousq; progressi sint, & ubi adhuc hereant. In primis, quantâ li Dordracena
 fieri poterit brevitate & perspicuitate, ob oculos ponere constitutum habemus, constiterint,
 quæ difficultates Reformatorum de prædestinatione sententiam quid mutarint.
 premant, quæ item nostram, & quomodo ac quousq; istis, quæ nostram Quæ difficulta-
 partem urgent, satisfieri possit. Monstrare etiam pro virili nostra con- tes Reformato-
 bimus, quid alteri in hac doctrina consecrarium sit, quid non sit; quæ consi- rum de prædest.
 stere possint, quæ item simul stare non possint, ut ita hæc tantopere intricata & sententiam pre-
 impedita doctrina reddatur quam expeditissima. mant, quæ item
 nostram.

VI.

Præterea notum est, *Reformatos*, quoties tum in *Synodo Dor-*
drechtana, tum aliàs sententiam suam antiquitatis calculo compro- Reformati sen-
 bare satagunt, Augustinum in medium producere. Ulterius vide- tentiam suam
 licet, quia omnes primorum quatuor seculorum Patres nostram antiquitatis cal-
 tuentur sententiam, adscendere non possunt. Ut autem de mente culo compro-
 Augustini, de qua non aliunde, quam ex indubitatis ejus scriptis bantes, Augu-
 certi esse possamus, cõstet; ipsa Augustini verba, ubi ad singula pro- stinumq; pro se
 positæ doctrinæ capita ventum fuerit, in medium afferemus. Quod alligantes, opi-
 ubi fecerimus, eos opinione suâ falli apparebit, qui inter Reforma- nione sua maxi-
 tos, Augustinum in omnibus suum esse, firmiter sibi persuasum ha- mē falluntur.
 B bent.

epist. CXL.

Libri de Vocatione gentium, D. Ambrosio adscripti, lectione digni.

l. de script. eccl. in Ambrosio.

bent. Nunquam certè tantæ sanctitatis vir somniavit, nedum docuit, hominem semel in gratiam receptum, quantis etiam & quàm atrocibus criminibus sese polluat atq; contaminet, gratiâ Dei excidere & Spiritum S. amittere non posse; Hoc Augustino in mentem nunquam venit, ut ipsis ejus verbis postea clarum faciemus. Quòd si nonnullis in locis deprehendemus, tantum Doctorem in errores prolapsum esse, ut sanè prolapsus est, discemus, & quidem ex mente ipsius Augustini, adeoq; pace eius discemus, *solis eis Scripturarum libris, qui Canonici appellantur, hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum autorem scribendo errasse firmissimè credamus,* quæ verba Augustini in vulgus notissima sunt. Alibi idem modestissimus ecclesiæ doctor ita loquitur: *Neq; enim quorumlibet disputationes, quamvis catholicorum & laudatorum hominum, velut scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atq; respuere, si fortè invenerimus, quod aliter senserint, quàm veritas habet, divino adjutorio vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum.* Hæc iterum Augustinus. Deniq; cum in libris, qui *de vocatione gentium* inscribuntur, multa contineantur, quibus ea, quæ obscura hîc sunt, illustrari, & quæ difficilia, explicari possunt; semper, ubi commodum erit, nonnulla inde excerpemus & huc transferemus. Adscripti olim fuerunt libri illi S. Ambrosio, (cujus proinde operibus adhuc inserti sunt,) sed falsò: autor enim librorum l. r. c. 7. nominatim adversus Pelagianos, qui post mortem S. Ambrosij demum exorti sunt, disputat, ut Erasmo in præfatione, quam secundo operum Ambrosij tomo præmisit, observatum est. Idem Bellarminus notat, & libros istos S. Prospero tribuit; quamquam dubiè sententiam suam proferat, planè ut de Eucherio Lugdunensi Erasmus. Iohannes autem Costerius dictos libros in sua, quam eis præmisit, epistola Prospero Aquitanico indubitatò transcribit, seq; ex multorum veterum exemplarium collatione deprehendisse adseverat, quòd S. Prosper autor illorum sit. Alij in antiquitate Ecclesiastica versatissimi viri eos nemini certò adscribere audent. Sed quicquid de his omnibus sit, certum est, scriptorem illum esse antiquum, & *res ipsa loquitur, ut ait Erasmus, hominem fuisse in sacris literis be-*

ne exercitatum, ingenio sano & acuto. Vnde feliciter plerasq; difficultates expedit, ut infra videbimus. Iam ad rem.

Tu mentem & calamum dirige CHRISTE meum.

Votum.

VII.

Cum impia & absurda Calvinii, Bezae & aliorum de praedestinatione doctrina a nostrae partis doctoribus, cum primis autem felicissimè ab Egidio Hunnio, oppugnata fuisset, effectum equidem est, ut nonnullis adversae partis displicere inciperet, & eos in mitiganda illa occupatos redderet. Id tamen obtineri non potuit, ut aut multorum, aut communi omnium consensu horridae nonnullae sententiae improbarentur & reiicerentur. Deus igitur in medio Reformatorum acerrimum veritatis adsertorem excitavit, *Iacobum Arminium*, qui anno huius seculi V. cum *Francisco Gomaro*, ultimo, ut existimatur, rigidissimi absoluti decreti patrono, in arenam descendit, & quod doctrina Calvinii naturae Dei, naturae hominis, naturae aeternae vitae ac mortis è diametro repugnet, injuria porro in Deum, ignominiosa Christo Servatori sit, & fundamentum non Christianae tantum sed omnis in unum versum religionis evertat, orbi Christiano luculentissime demonstravit. Ut autem, teste Romanorum sapientissimò, tam bene cum rebus mortalium comparatum nunquam est, ut optima pluribus placeant; ita hic etiam numerus male sentientium prevaluit, & eos, qui bonitate causae superiores erant, oppresit. Anno videlicet XIX. currentis seculi, cum *Gomaristae* seu *Contra-Remonstrantes* magistratum etiam in partes suas pertraxissent, *Dordrecht* Synodus nationalis coacta fuit. Vbi non tantum ex Belgicis, sed exteris quoque provinciis ac regnis, Magna vid. *Britannia*, *Palatinatu Electorali*, *Hassia*, *Helvetia*, aliisque ecclesiis ac rebus pub. Reformatis doctores istius partis conveniunt. Caeterum *Iacobi Arminii* sectatores (qui occasione remonstrantiae, quam Belgae vocant, h. e. libelli supplicis, quem pro obtinenda mutua tolerantia illi obtulerant, *Remonstrantes*, & à duce suo *Arminio Arminiani* dicti sunt) cum nondum sufficienter auditi, nedum erroris convicti essent, condemnati & tantum non publice proscripti sunt. Quae injuriae atrociam, ut videtur, permoti, ad alia postmodum dilapsi sunt, & non tantum fundamentissimam ecclesiae fidem de peccato originali, ut *S. Augustinus* loquitur, labefactarunt,

Quomodo impia Calvinii de praedestinatione doctrina ipsis adversar. displicere inceperit.

Iacob. Arminius in medio adversariorum nostr. excitatus Calvinianos masculè refutavit.

Franciscus Gomarius rigidiss. absoluti decreti patronus.

Gomaristae Contra-Remonstrantes dicti. Synodus *Dordracena*.

Arminiani Remonstrantes.

verum etiam alia, & quidem præcipua ac maximè necessaria Christi-
stianæ doctrinæ capita sollicitare cœperunt, & quod caput rei est,
novis Photinianis, qui omnes ab universa Christi ecclesia dudum
damnatas hæreses ex orco reducunt, portam ecclesiæ patere volue-
runt. Quâ insigni maculâ suam ob susceptum optimæ causæ pa-
trocinium primitus indeptam laudem haud parum contami-
narunt.

IIX.

Eventus harum
Controvers. ex
parte Contra-
Remonstrantium
partim tolera-
bilis, partim
culpabilis.

Cæterum utut *Contra-Remonstrantes* veriori sententiæ locum
in omnibus dare noluerint, aliquid tamen hæsit, aliquid in melius
commutatum est. Sententia Zvinglij, Calvini & aliorum fuerat,
Deum condidisse hominem hac fini, ut in peccatum prolabatur, &
quoad maximam suorum posterorum partem æternum pereat.
Quæ doctrina cum Deum opt. max. peccati autorem & injustitiæ
manifestò reum faciat, adeoq; ita comparata sit, ut ad eam Chri-
stianus animus meritò exhorrescat, repudiata fuit à *Contra-Remon-
strantibus*, & communibus omnium, quod sciam, suffragiis in hanc
itum est sententiam: Deum condidisse hominem rectum; illum
autem suâ sponte à Deo defecisse, & per peccatum se unâ cum o-
mnibus posteris in barathrum æterni exitij præcipitasse. Deum
igitur constituisse, ex illis, quos optimò jure omnes damnare po-
tuisset, pro suo beneplacito nonnullos seligere, iisq; ad declaran-
dam benignitatem suam per Christum æternam salutem restituere;
alios autem ad demonstrandam justitiam in damnatione, in quam
seipsum præcipites egerunt, relinquere. Verba *Contra-Remon-
strantium*, ubi communis omnium Dordrechtî congregatorum
doctrina proponitur, ita habent: *Homo ab initio ad imaginem Dei
conditus, verâ & salutari sui creatoris & rerum spiritualium notitiâ in
mente, & justitiâ in voluntate & corde, puritate in omnibus affectibus exor-
natus, adeoq; totus sanctus fuit: sed diaboli instinctu & liberâ suâ voluntate
à Deo discedens, eximii istis donis seipsum orbavit. Et rursus: Cæte-
rum æternam & gratuitam hanc electionis nostræ gratiam eo vel maximè
illustrat, nobisq; commendat Scriptura sacra, quod porro testatur, non omnes
homines esse electos, sed quosdam non electos, sive in æternâ Dei electione præ-
teritos: quos scilicet Deus ex liberrimo, justissimo, irreprehensibili & immu-
tabili*

Sess. 136. cap. 3.
& 4. art. 1.

Ibid. cap. 1.
art. 15.

abili beneplacito decrevit in communi miseria, in quam se suâ culpâ precipitarunt, relinquere. — Atq; hoc est decretum reprobationis, quod Deum neutiquam peccati autorem, (quod cogitatu blasphemum est,) sed tremendum, irreprehensibilem & justum judicem ac vindicem constituit. Hæc ibi. Vbi autem confessio ecclesiarum Belgicarum recitatur, articulo XVI. hæc legimus: Credimus, posteaquam tota Adami progenies sic in perditionem & exitium primi hominis culpâ, precipitata fuit, Deum se talem demonstrasse, qualis est, nimirum, misericordem & justum. Misericordem quidem, eos ab hac perditione liberando & servando, quos aeterno & immutabili suo consilio, pro gratuita sua bonitate in Iesu Christo Domino nostro elegit & selegit, absque ullo operum eorum respectu: justum verò, reliquos in lapsu & perditione, in quam sese precipitaverant, relinquendo. Hæc ita in confessionibus suis Contra-Remonstrantes. Idem postmodum in omnibus & singulis exterorum Theologorum judiciis reperitur.

IX.

Quantum autem inter priorem Calvini & posteriorem Dordracensium, sive inter *Supralapsariorum* (liceat horridis vocabulis semel tantum atq; iterum uti) & *Infralapsariorum* sententiam inter sit, facile liquet; & potest discrimen illud similitudine aliqua ob oculos poni. Sit vir nobilis, qui in confinio Turciæ habitet. Is subditos suos in munitissimum castellum convocans, præferens, se paulò lautiori prandiò eos excepturum & parumper exhilaraturum. Dum autem optimi subditi appositis ferculis manus admovent, adveniunt Turcæ. Nobilis eos sponte animi & nullâ cogente necessitate Turcis affligendos & in perpetuos carceres includendos tradit. Vbi exiguum tempus effluxit, cum Turcis paciscitur & paucos ex illis certâ pecuniæ summâ redimit, quos se, ei pro suo beneplacito visum redimere. Ad hunc modum se habet *Supra* vel *Antelapsariorum* opinio. Decrevit vid. secundum eos Deus, ut genus humanum laberetur, seq; æterno exitio involveret. Inde pro mere voluntatis suæ beneplacito alios eripere, alios autem relinquere statuit. Sententiæ verò *Infralapsariorum* similitudo ista typus fuerit, si dicamus, subditos sese præ mera petulantia ex munitissimo castello (in quo si mansissent, tuti fuissent) in apertum campum proripuisse, & ita suâ culpâ in manus Turcarû venisse atq;

Discrimen inter priorem Calvini & posteriorem Dordracensium sentent: apposta similitud. illustratû.

autem pro beneplacito suo liberare & servare. Vtrobique illud iustitiae est, istud misericordiae. Vnde Augustinus: *Hec, inquit, massa, humana sc. si esset ita media, ut quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in contumeliam.* Cum vero per liberum arbitrium primi hominis in condemnationem universa defluerit, procul dubio, quod ex ea fiunt vasa in honorem, non ipsius iustitiae, quae gratiam nulla praecessit, sed Dei misericordiae: quod vero in contumeliam, non iniquitati Dei, quae, absit, ut sit apud Deum, sed iudicio deputandum est. Hæc Augustinus.

XI.

Atque ad hunc modum Reformati impietatem illam Zvinglij Calvini, Bezae & aliorum, de genere humano ad lapsum & perditionem condito in Synodo Dordracena missam fecerunt. Quam ob causam iis cum pl. Reverendo Dn. Præsidente merito gratulamur. Nonnulli etiam de rejectione duriorum & scandali plenissimarum locutionum, quæ in multis partis istius scriptis reperiuntur, in eadem Synodo solliciti fuerunt. *Quem in finem rationes quaedam in utramque partem à Theologis Magnae Britanniae, Hassiacis & Bremensibus, aliisque propositæ fuerunt, ut acta sessionis 132. habent.* Sed impeditus fuit præclarus iste conatus, additur enim: *Quibus utrinque diligenter expensis, visum fuit potioribus suffragijs, rejectionem incommodiorum locutionum esse omnittendam.* Ita non pondere quidem sententiae, attamen numero suffragiorum superiores fuerunt, qui ferre non possunt, ut majoribus duriores saltem locutiones tribuantur, nedum ut erroris alicujus insimulentur; Cum tamen nemo eorum, quorum opera Deus in reformationis ecclesiasticae negotio usus est, donum *ἀναμαρτυρίας* habuerit, adeoque à periculo errandi immunis fuerit. *Humani quid est, fateor, si quæ ab ijs, quos alias veneramur, minus rectè adstructa & prolata deprehendimus, ea verbis extenuare & excusare.* Sed ubi errores manifesti, & quidem in rebus magni momenti occurrunt, erroneum esse agnosendum est, quod commodâ interpretatione juvari & excusari non potest. In Synodo igitur Dordracena de majoribus dici potuisset: Homines fuerunt: Quis igitur humani quicquam ab iis alienum putet? Sed factum id non est, & ita salva mansit illa contentionum materia, illa litium infausta seges, ut hac de re in literis ad Ludovi-

ep. CVI.

Reformati impietatem Zvinglij, Calvini, Bezae, &c. in Synodo Dordracena missam faciunt:

Sed

Rejectionem incommodiorum phrasium omiserunt.

Disp. de serv. arb. Lutheri.

CUM

cum Crocium conqueritur *Iosephus Hallus*, Episcopus Exoniensis in Anglia, cujus verba digna sunt, quæ hic legantur: *Memineris in probe*, inquit, *mi CROCI*, *ubi me nimis iniqua valetudo invitum ab illo doctorum virorum confesso abripuisset*, incidisse questionem non hercle intempestivam sessione 132. de rejectione duriorum quarundam & incommodiorum locutionum, quæ in nonnullis Reformatorum Doctorum scriptis passim reperiuntur, quæ infirmioribus scandalum, adversariis calumniam subministrare solent. Britanni nostri Theologi toti in eo erant, sed & Hassiaci, & vos etiam Bremenses, sani huiusce consilij rationibus paulo acrius urgendis non defuistis. Omittuntur nonnulla, quæ Crocius premit & sibi servat; subiiciuntur autem, quæ sequuntur: *Neq; decribit unquam (si quid ego hariolari possum) contentionum materia, donec ista litium infaustra seges autoritate publicâ radicibus evelli possit. Quod ut fiat, exorandi sunt orbis Domini, ut conventu doctorum Theologorum temperate habito, communi consilio (interueniente ipsorum imperio) tollantur ista sive calami sive mentis & quâlibet qualiacunq;.* Hæc Iosephus Hallus

Dissert. IX. n. ad Crocium, apud quem epistola illa legitur. Videtur mihi, ut hoc obiter addam, in Synodo Dordracena idem contigisse, quod in Tridentina olim accidit. Fuerunt ibi, qui sapientissime rectora monuerunt; sed superati sunt ab iis, qui rectora aut non intelligunt, aut non intelligere nolunt, quorum numerus semper major extitit, ut historia Concilij Tridentini, quæ sub nomine Petri Suavis Polani prodiit, & divinitus quasi publicam lucem adspexit, nos ignorare non patitur.

XII.

Augustini mens Cæterum antequam ulterius progrediamur, dispiciendum nobis prius, quæ Augustini in iis, de quibus hæcenus differuimus, mens fuerit. Nunquam ille cum Zvinglio, Calvino & complicibus eorum docuit, Deum tam nobilem naturam, qualis humana est, eò fine produxisse, ut peccato & æternæ damnationi obnoxia fiat. Contrarium passim reperitur. Nos ex multis locis unum atque alterum nunc adscribemus. *Fecit Deus hominem rectum*, inquit, *ab initio humane creature, & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas, quâ Deo non obeditur, ab homine est, quia ex rectitudine in qua enim Deus primitus fecit, suâ malâ voluntate decidens, pravus effectus est.* Et alibi: *Malitiam non ipse (DEUS) fecit, sed aut originaliter*

de corrept. & grat. c. VI.

de grat. & lib. arb. cap. 21.

liter tracta est ab ipso Adam, aut crevit per propriam voluntatem. Et
rursus: Detestanda & abominanda est opinio, qua Deum cuiusquam ma- Ad art. fals.
la voluntatis aut male actionis credit autorem. Quibus quia gemina imp.
prorsus sunt verba secundæ Arausicanæ synodi, & ipsa addimus:
Aliquos ad malum divina potestate predestinatos esse, non solum non cre- cap. 25.
dimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni de-
testatione illis anathema dicimus. Hæc Patres Arausicani. Prorsus eti-
am cum Augustino idem hinc sentit Scriptor de vocatione genti-
um: Omnes homines, inquit, in primo homine sine vitio conditi sumus, l. 1. c. 3.
& omnes natura nostræ incolumitatem ejusdem hominis prevaricatione per-
didimus. Hæc ille. Cæterum suppositâ massâ corruptâ Augusti-
nus existimat, Deum ex omnibus illis, quos peccatum Adami æ-
terno exitio implicavit, nonnullos tantum de tam debita perditione
liberare velle, idq; secundum propositum, ut passim loquitur, h. e.
secundum placitum voluntatis suæ, ut mentem suam ipse interpretatur. l. de bon. pers.
Vnde verba, quibus Deus in Scripturis gratiam & misericordiam c. 8.
suam ad omnes extendit & nemini in universum viam ad salutem
præcludit, adhibitâ hinc satis violentâ interpretatione in sensum
â mente Spiritus S. prorsus alienum detorquet. Per omnes vide-
licet, quos Deus salvos velle dicitur, non omnes & singulos homi-
nes, sed omnes gentes, omnesq; hominum nationes intelligit, juxta
illud piè demortuorum in Apocalypsi: Redemisti nos Deo per san- Apoc. V. 9.
guinem tuam ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Ubi au-
tem animadvertit, per omnes homines vi contextûs & tot apertissi-
morum aliorum Scripturæ locorum singulos intelligendes esse,
vocabulo velle, quod simplicissimæ aliàs significationis est, vim fa-
cit, & ideò dici existimat, Deum in universum omnes salvos velle,
non quòd ipse id velit, sed quòd efficiat, ut nos id ipsum velimus.
Quam interpretationem contortam esse, nemo non videt.

XIII.

Cæterum ne tanto ecclesiæ doctori, (salvâ cujus honorificen-
tiâ omnia dicta volumus,) injuriam facere videamur, ipsa eius ver-
ba in medium afferemus. Cum audimus, inquit, & in sacris literis Enchir. ad
legimus, quòd velit omnes homines salvos fieri, id certè sic dictum est: Laur. c. 103.
Qui omnes homines vult salvos fieri, non quòd nullus hominum esset,

C

quem

l. de cor. & gr.
c. 15.

Augustini præ-
cipia.

l. de præd. sanct.
c. 17.

quem saluum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos, quos dicit acturos fuisse poenitentiam, si fecisset: sed ut omnes homines omne genus humanum intelligamus, per quascunq; differentias distribatam, reges, privatos, nobiles, ignobiles, &c. Et paulo post: Isto locutionis modo Dominus est usus in evangelio, ubi ait Phariseis: Decimatis mentam & rutam & omne olus. Neq; enim Pharisei & quascunq; aliena & omnium per omnes terras alienigenarum omnia olera decimabant. Sicut ergo hic omne olus, omne olerum genus; ita & illic omnes homines, omne hominum genus intelligere possumus. Hæc ibi. Alibi alteram, quam ei paulo ante tribuimus, explicationem habet: Potest etiam, inquit, sic intelligi, quod omnes homines Deus vult saluos fieri, quoniam nos facit velle, sicut misit spiritum Filij sui clamantem abba Pater, i. e., nos clamare facientem. Si ergo clamantem spiritum rectè dixit Scriptura, à quo efficitur, ut clamemus; rectè etiam & volentem Deum, à quo efficitur, ut velimus. Nos scilicet, quia de discrimine electorum & reproborum, (quinam illi sint, quinam isti,) in hac vita nihil comperitum habemus, vult velle & ita facit velle Deus, ut omnes salvi fiant. Atq; ad hunc modum Augustinus voluntatem salvandi homines, quæ in Deo est, ad paucos restringit. Quò positò consequenter docet, predestinationem non secundum præscientiam fidei sed absolutum Dei beneplacitum factam esse, contra quam ante certamina Pelagiana statuerat: Intelligamus, inquit, vocationem, quâ sunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, sed qui eliguntur, ut credant. Hanc enim & Dominus ipse satis aperit, ubi dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Nam si propterea electi erant, quoniam crediderant, ipsi eum prius utiq; elegerant credendo in eum, ut elegi mererentur. Anfert autem hoc omnino, qui dicit: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi. — Elegit ergo eos de mundo, cum hic ageret in carne, sed jam electos in seipso, ante mundi constitutionem? Hæc est immobilis veritas predestinationis & gratiæ. Nam quid est, quod ait Apostolus: Sicut elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem? Quod profectò si propterea dictum est, quia præscivit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipse credentes, contra istam præscientiam loquitur Filius, dicens: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi: cum hoc potius præscierit Deus, quod ipsi eum fuerint electuri, ut ab illo mererentur eligi. Hæc iterum S. Augustinus. Similia & in sequentibus & alibi reperias passim.

XIV. Me-

Merito autem, stantibus illis hypothesibus Augustini (quæ falsæ tamen sunt, ut paulò post apparebit,) quæstio hic instituitur, quare Deus paucorum tantum misertus sit, innumeros autem in communi miseria reliquerit? Et videtur sanè inclementiæ cujusdam argumentum esse, nolle, ut, qui in eadem sunt causa, in eadem quoq; fortuna sint. Cæterum Augustinus in omnibus ferme, quibus præsentem doctrinam complectitur, scriptis suis difficultati huic obviam it, ad absolutam Dei voluntatem confugiens Deumq; ab injustitia ita vindicans: *Non sumus ingrati, inquit, quod secundum placitum voluntatis suæ, in laudem gloria gratiæ suæ tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset injustus. Ex uno quippe omnes in condemnationem non injustam judicati sunt ire, sed justam. Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat. — Sed cur, inquit, non solum in parvulorum, verum etiam in geminorum una atq; eadem causa tam diversum judicium? Nonne similis quæstio est, cur in diversa causa idem judicium? Recolamus igitur illos operarios, in vinea, qui tota die laboraverunt, & eos, qui horâ unâ, nempe causa diversa est impensi laboris, & tamen idem judicium in redditione mercedis. Num quid & hîc audierunt murmurantes à patre familias, nisi, HOC VOLO? Et alibi ideò uni gratiam conversionis donari ait, alteri non item, ut debita reddatur poena damnato, indebita gratia liberato. — Sed injustum est, inquit, in una eademq; mala causa hunc liberari, illum puniri. Nempe ergo justum est, utrumq; puniri. — Si utriq; liberarentur, lateret, quid peccato per justitiam debeatur: Si nemo, quid gratia largiretur. — Cujus vult, miseretur, non justitia sed misericordiæ gratia, & quem vult, obdurat, non iniquitate, sed veritate vindictæ. Et rursus: Si tantum attendas ad peccatum primum hominum, quo massa humani generis damnari meruit, (quia secundum testimonium Pauli Apostoli: Ex uno omnes transferunt in condemnationem,) poteris cognoscere judicia Dei esse justissima. Inde est enim malum meritum in hominibus, tam in parvulis quam in majoribus procedens judicia Dei, ut justo eius judicio puniantur. Quare autem in hoc, ut dixi, malo merito precedenti non omnes puniuntur, aut cur inde non omnes salvantur: Ego serviens Domino in timore, ut exultans cum tremore*

Quæstio ardua
ex hypoth. Au-
gustin. Quare
Deus paucorum
tantum misertus
sit, innumeros
a. in communi
miseria reli-
querit.
l. de bono pers.
c. VIII.

ep. CV.

l. 3. Hypog. con-
tra Pelag.

*miseritordiam ei & iudicium cantabo: Quia iudicium facit precedente cau-
sa: Salutem verò donat ac misericordiam, preveniendo malam causam.*
Hæc Augustinus.

XV.

Causa
Ob quas Augu-
stin. novas illas
& in Ecclesia in-
auditas senten-
tias amplexus
sit.

l. de bon. pers.
c. 14.

Ex quibus, quòd eadem, quâ supra Reformati usi sunt, rimâ
elabendi hîc utatur, manifestum est. Existimat videlicet, Deo in-
justitiæ notam inuri non posse, si statuatur, eum pœnas æternæ
damnationis, quas ab omnibus sumere iustissimè potuisset, ab ali-
quibus repetere. Causa autem, ob quas S. Augustinus novas illas
& in ecclesia hætenus inauditas sententias amplexus est, longè fue-
runt gravissimæ. Adstruxerat ex Scripturis contra Pelagium, absq;
speciali & intrinsecus operante gratia Dei neminem converti & ea,
quæ ad consequendam salutem necessaria sunt, præstare posse. Et
ut singularem illam Dei gratiam magis magisq; extolleret atque
viribus liberi arbitrij omnia detraheret, adscripserat ei, quòd non
facultatem tantum tribuat, sed necessitatem homini sese conver-
tendi imponat, ut ita qui eâ liberantur, certissimè (ut verba ipsius ha-
bent,) liberentur. Quibus ad istum modum à S. Augustino positis,
Pelagiani, ut erant acuti, porrò ita progrediebantur: *Si specialis ho-
minemq; ad conversionem determinans gratia necessaria est, sequitur innu-
meros, qui non convertuntur, ideo non converti, quod gratiâ illâ destituan-
tur, & quidem non suâ, sed Dei culpâ, qui eam non contulit: quod si enim
contulisset, & ipsi certissimè liberati fuissent.* Huic difficultati præstan-
tissimum & tam felix ac promptum aliàs Augustini ingenium succu-
buit, & vim consequentiæ, quæ nulla tamen est, agnovit. Inde in
Deo voluntatem nonnullos tantum salvandi, eamq; absolutam pri-
mus Augustinus admisit, & secundum eam electionem factam esse
credidit, ut ex tota Augustini doctrina, cum primis autem ex iis,
quæ Pelagianis ex instituto opposuit, manifestum est. Et hætenus
de mente Augustini.

XVI.

Dordrechtano-
rum sentent.
Reformati Vo-
luntatem Dei
absolutam sta-
tuunt.

Accedimus jam ad examinandam Dordrechtanorum senten-
tiam, Vbi primum omnium, quod eam divinis literis contrari-
am esse ostendit, illud est. Scriptura voluntatem Dei, quâ is in salu-
tem hominum fertur, conditionatam esse docet; sententia autem
Reformatorum eandem absolutam facit: quid enim aliud est de-
cretum

cretum absolutum, quàm absoluta homines salvandi voluntas? Antequam autem prius illud demonstramus, & simul, quòd duæ voluntates ita consistere non possint, ostendamus, quid utraq; voluntas sit, præmittere lubet. Dicitur autem *voluntas Dei absoluta*, quâ ille absolute & circa intuitum ullius conditionis aut ordinis aliquid vult. Hæc voluntas, cum ei Deus absolutam potentiam suam, velut executricem, subjungat, semper impletur. De qua proinde ipse Dominus apud Prophetam: *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Et huc etiam illud Apostoli spectat: *Voluntati ejus quis resistet?* *Conditionata* autem voluntas vocatur, cum Deus non absolute, sed certæ conditionis, aut liberè à se constituti ordinis intuitu aliquid vult. Hæc voluntas Dei non semper efficax est, sed præstitâ, à quâ pendet, conditione demum impletur, illâ non præstitâ, non impletur. *Et hac conditionatâ voluntate Deus hominum salutem vult, non absolutâ:* quòd si enim homines salvos fieri absolute vellet, omnes etiam salvarentur. Præterea tota Scriptura clamat, Deum, quod ad negotium restaurandæ salutis attinet, ad certum ordinem se demisisse. *Sic Deus dilexit mundum,* ait Servator apud Iohannem, *ut filium suum unigenitum daret,* (hactenus duo reparandæ salutis media sive principia à parte Dei; sequitur illud, quod à parte hominis concurrat) *ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Et alibi idem Servator inquit: *Agite poenitentiam & credite Evangelio.* Deus igitur non obstante lapsu vult, ut homines æternum salventur, verum non absolute, sed hac lege atq; conditione, si ordini à se liberè constituto sese submittant, h. e. poenitentiam agant, in Christum credant, & in fide per caritatem efficaci constanter ad finem usq; perseverent. Id quod porro ipsa praxis indubitatum facit: non aliter enim Deus homines ad salutem invitat, nec aliter quenquam ad eam admittit. Unde ob nimiam rei evidentiam Reformati hoc nobis largiuntur, Deum in tempore ad istum modum hominum salutem curare & velle, ab æterno autem absolute eam nonnullis decrevisse adserunt. Sed hac ratione in contradictionis labyrinthum abeunt: cum enim voluntas absoluta & ordinata sive conditionata contradictoriè sibi invicem opponantur, (qui absolute quid vult, sine conditione vult; qui conditionatè vult, non sine

Voluntas Dei absoluta quid.

Es. XLVI. 10.

Rom. IX. 19.

Voluntas Dei conditionata sive ordinata quid.

Iohan. III. 16.

Marc. I. 15.

Reformati in contradictionis labyrinthum abeunt.

Prima difficultas circa absolutum Electionis decretum.

sed cum conditione vult,) fieri non potest, ut Deus uno & eodem voluntatis actu circa unam eandemq; rem nunc absolutè, nunc conditionaliter occupetur. Fit igitur Argumentum: *Quod Deus in tempore conditionaliter vult, illud ab aeterno absolutè velle non potest. Atqui aeternam hominum salutem Deus in tempore conditionaliter vult, Ergo.* Major primo omnis humanæ cognitionis principio nititur. Minor utrinq; extra controversiam ponitur, Veritas igitur manifesta est,

XVII.

Reformatorum
rimula, quâ cla-
bi videntur,

Id. Theol. Ext
p. 63. & seqq.

Cæterùm dum hæc scribo, rimam animadverto, quâ Reformati primo intuitu elabi posse videntur. Dicant, diversum, ut in scholis loquimur, respectum hîc intervenire & obstare, quò minus contradictionis nodus constringi possit. Velle nimirum Deum salutem hominum ab aeterno non absolutè tantum, sed etiam conditionalitè: illud antecedenter, hoc consequenter, i. e., si ad ea, quæ electionem in signo rationis antecedunt, respicias, Deum nihil ibi reperire, adeoq; citra intuitum ullius conditionis velle & decernere, ut nonnulli salventur: si autem ad ea, quæ electionem consequuntur, attendas, velle Deum, ut ij, qui ad beatam immortalitatem venire cupiunt, conditionem prius impleant, cum eò fine eos elegerit, ut *sancti sint & inculpati in conspectu eius.* Hinc nonnulli ex modernis scribunt, Deum non omni modo absolutè sed certa ratione etiam conditionaliter quosdam ex numero hominum elegerit & prædestinasse. In Synodo quoq; Dordracena vim argumentorum, quæ Remonstrantes pro sua sententia potissimum urgent, ista distinctione effugere conantur. Verùm, ut ista omnia aliquã veritatis speciem præ se ferant, argumento tamen paulò ante allato nervum non incidunt, quinimmò rem, ubi rectâ eam viâ reputamus, magis intricant. Quæstio enim non de posteriori, quid Deus consequenter velit, sed de priori instituitur, num vid. Deus, quemadmodum in tempore certâ conditione vult, ut homo aeternum beetur, & intuitu præstitæ prius conditionis ei beatitudinem reapse donat; ita ab aeterno intuitu eiusdem in intellectu divino præviæ impletionis beatitudinem ei decreverit? Et hîc dubitare nos non patitur divinarum Scripturarum autoritas: docemur enim in illis, Deum *secundum præscientiam* homines eligere, qua de re plu-

re pluribus infra agemus. Dum igitur eligit, in eligendis aliquid ^{Deus quomodo} ^{eligat.} *præscit vel prævidet*, ad quod propterea tanquam aliquid ipsò eligendi actu prius respicit. Vult itaq; Deus & decernit etiam ab æterno salutem *intuitu fidei, velut conditionis antecedentis*; non quæ antecedit *secundum rem, sed secundum præscientiam*: ut enim homines in tempore conditionem certò impleturi erāt, ita tales in æternitate præcogniti sunt. Præterea quos Deus glorificat, eos & non alios glorificare decrevit. Atqui eos, qui per verbum vocati, veniunt & justificantur, ad gloriam perducit, (ut ipse Paulus Rom. VIII. hunc ordinem constituit) Ergo tales etiam glorificare decrevit. Deniq; ut in tempore impletio conditionis ipsam salutis consequutionem antecedit, ita quoq; ab æterno in præscientia Dei destinatione ejus prior est: Nos enim divinæ præscientiæ objectum præbemus, nec aliter Deus res præcognovit, ac in tempore fiunt.

XIIX,

Patet igitur ex his, Deum ab æterno *non absolutè, sed conditionatè & antecedenter* quidem, homini salutem decreto suo destinasse. Et ita argumentum nostrum firmo adhuc stat talo: Quod Deus in tempore sub conditione vult, illud eodem respectu (antecedenter nimitum) absolutè ab æterno velle non potuit. Præterea fieri ne- ^{Deus ab æterno} ^{non absolutè} ^{sed conditionatè & antecedenter} ^{quidem ho-} ^{mini salutem} ^{decreto suo de-} ^{stinavit,} ^{Defens. sent.} ^{sua de præd. p.} ^{st.} ^{Matth. 20.} ^{quare} *quæ de pacto conditionato, quod absolutam electionem subsequatur, in medium afferuntur. Ideo a. Deus in tempore salutem sub conditione offert, quia ab æterno eam sub conditione donare decrevit. Quæ ut optimè cohærent, ita cum iis, quæ Scriptura tradit, pulchrè consentiunt; in ea enim pauci præ multis electi dicuntur, non ad officium faciendum, sed intuitu officij jam ante præstiti. Adde, ordinem illum, si post electionem demum constitutus est, non ad omnes sed solos electos pertinere; quod si ita est,*

quare ab universa Scriptura, ab Apostolis, ab ipso Dei Filio omnibus præscribitur? Et hæc prima difficultas est, quæ Reformatis negotium facessit.

XIX.

Secunda difficultas Reformatos urgens, versatur circa absolutum reprobationis decretum, quod durum & horridum.
l. c. p. 23.

Porro qui electionem ab æterno factam nulla lege aut conditione circumscribunt, ij absolutum quoq; reprobationis decretum admittere necesse habent. Et hæc secunda difficultas est, quæ Reformatos urget. Adeo autem, quod diximus, certum est, ut Calvinus eos puerilis ignorantia infimilet, qui *inconditionatam electionem* ita fatentur, ut *absolutam reprobationem* negent, sicut Remonstrantibus id opportunè observatum est. Hinc etiam Dordracenses in communi confessione sua utrumq; decretum absolutum faciunt. Non dura autem solum, sed horrida planè sunt & Scripturis è diametro contraria, quæ *reprobationis decretum* secum importat. Consistit vid. in eo, quod Deus citra intuitum impoenitentia, incredulitatis & inobedientia pro mero beneplacito maximam hominum partem æterno exitio manciparit. Cui impio effato nos unicum, sed invictum opponimus hoc argumentum: *Ob quas causas Deus in tempore homines à salute æterna excludit, ob easdem eos à salute excludere ab æterna decrevit. Atqui ob infidelitatem & contumaciam adversus Evangelium Deus homines in tempore à salute excludit. Ergò.* Major negari nequit, nisi quis contrarias Deo circa idem objectum voluntates denuo affingere velit. Nec minor in dubium vocari potest, nisi simul in dubium vocatâ totius Scripturæ autoritate: ubi vis enim illa clamat, hominem ideo non salvari, quòd fide per caritatem efficaci suâ culpâ destituatur. Nec quicquam ad rem facit, quod inter *preteritionem*, ut *actum negativum*, & *damnationem*, ut *positivam pœnarum inflictionem* distinguunt, atq; illi absolutum beneplacitum, isti autem voluntariam contumaciam tanquam causam adsignant; præterquam enim, quòd in Scripturis de alia non-salvationis, & alia damnationis causa nec vola nec vestigium ullum apparet; illa etiam contumacia, in quam ipse Deus miseros homines inevitabili necessitate conjicit, causæ meritoria nomine venire nequit. Ita autem ex sententia Contra Remonstrantium se res habet: non tantum enim Deus ab ipsa salute, sed etiam mediis eius, adeoq; à gratia ad obsequium evangelio præstandum

standum necessaria reprobos sequestravit. Quid itaq; aliud obstat, quò minus illi contumaces non sint, quam æternum Dei decretum? Et ita hætenus καὶ ἀλήθειαν sive secundum rem argumentati sumus. Porro & magis κατ' ἀνθρώπον ita procedimus.

XX.

Largiuntur nobis & vi veritatis largiri coguntur Reformati, promissiones Dei, cum universales sint, indifferenter ad omnes adeoq; non ad electos tantum sed reprobos etiam pertinere. Unde promissio Evangelij omnibus populis & hominibus promiscuè & indiscriminatim annunciari & proponi debet cum resipiscentia & fidei mandato, ut verba Dordracenorum habent. Sed quomodo Deus sine insigni illusione (venia sit verbo) iis vitam æternam polliceri potest, quibus eam irretectibili decreto jam antè denegavit? quomodo eidem sine extrema impietate tribui potest, quòd serio iterum atq; iterum juret, se nolle mortem morientis, quem irrevocabili voluntate æternæ morti jam ante addixit? Hæc igitur consistere planè non possunt. Quod cum vidisset Iohannes Davenantius, episcopus Sarisburiensis in Anglia, ad Hildebrandum, unum ex Bremensibus ministris scripsit, prudenter ab eo observatum fuisse, ubi de electione & reprobatione agitur, ibi negotium proponendarum Evangelij promissionum commiscendum non esse. Quod monitum tanto viro, qui cateroquin doctrina & moderatione dudum conspicuus fuit, indignum videtur. *Quæ enim hæc est Theologia, quæ unum doctrine caput cum altero infestis signis committit? Eadem porro incommoda cum in Synodo Dordracena Reformati doctores animadvertissent, monuerunt, ut Remonstrantes in proponenda sua sententia potius circa suavem de electione doctrinam versarentur, quam ut odiosè doctrinam de reprobatione exagitant.* Sed Remonstrantes non prudenter minus quam graviter responderunt in hunc modum: *Agnoscimus, doctrinam electionis esse suavem & consolationis plenam, reprobationis verò ingratham: Sed arbitramur eas, quæ ex absoluta & inconditionata electione eliciuntur, consolationes periculi plenas esse, & peccandi comæatum hominibus, si ex sua indole estimentur, facere, & oppositam reprobationis absolute jure meritoq; odiosam esse, quia desperationis plena est, & justitiæ divinæ contraria. Neq; id tantum agendum Ecclesiæ pastoribus, ut peccatores solentur, verum*

D

hoc

Tertia

difficultas, circa promissiones Dei universales indifferenter ad omnes, tam reprobos, quam electos pertinentes, versatur.

Sess. 136. cap. 2. art. 5.

Iohannes Davenantius Episcopus Sarisburiensis in Anglia, ad Hildebrandum Bremens. ministrum.

Vide Orthod. Declar. Hildebrandi p. 30.

Sess. 32.

Sess. 34. sent. circa 5. art.

Reformati in
proximo Con-
ventu Thoruni-
ensi absolutum
Reprobationis
decretum planè
repudiarunt, &
conditionatum
amplexifunt.

hoc quoq; studium ipsorum esse debet, ut sceleratos & improbos moneant, fu-
gere à ventura illa reprobationis ira. Hæc illi. Immo posterius hodie
magis necessarium est, quò major est improborum numerus, &
quo plures in ea hodiè sunt sententia, modò homines quomodo-
cunq; sibi persuadeant, se salvos fore, tunc certò id futurum esse.
Deniq; cum easdem, quas paulò ante notavimus, difficultates Re-
formati in nupero *Conventus Thoruniensi* expendissent, absolutum repro-
bationis decretum tantùm non planè repudiarunt, & conditionatum
amplexifunt. Verba eorum in confessione, quam exhibuerunt,
hac de re ita habent: *In reprobatione non tantùm peccatum originale,*
sed etiam quoad adultos infidelitatem & impenitentiam contumacem, non
quidem à Deo propriè præordinatam, sed in ipsis reprobis, ut causam deser-
tionis & damnationis meritoriam prævisam atq; permissam, justissimoq; ju-
dicio reprobata statuimus. Vbi tamen observandum, quòd hæc sen-
tentia duo adhuc incommoda habere videatur. Primò enim abso-
lutam electionem retinent: quod quamdiu fit, tamdiu, si conse-
quenter quis loqui velit, absoluta quoq; manet rejectio. Deinde
vice versa dico: Si reprobatio est ex prævisa contumacia, electio
absoluta esse non potest, aut certè duplex salvandi homines ratio
constituenda erit, una quâ Deus agat cum electis, quâ cum repro-
bis, altera. Sed hac de re pluribus paulò post agemus, ubi Bremen-
sium sententiam discutiemus.

XXI.

Eorum, qui ex
reformatis cum
Augustin. abso-
lutam salvandi
voluntatem in
Deo statuunt,
refutatio.
1. Tim. II. 4.

Porro qui cum Augustino absolutam nonnullos salvandi vo-
luntatem in Deo statuunt, ij, si sibi metipsis contravenire nolunt,
sentire necesse habent, gratiam & *φιλανθρωπίαν* Dei non ad omnes,
sed aliquos tantùm homines pertinere. Quam adsertionem tot cla-
rissima, apertissima & ipsa quasi solis radio per scripta Scripturæ
dicta falsitatis arguunt & planè convincunt. *Deus, inquit Paulus,*
vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Vbi
quòd omnes & singuli intelligendi sint, scopus Apostoli indubi-
tatum facit. Vult vid. Apostolus, ut Christiani preces ad Deum
fundant, non pro electis, non pro piis, non pro alijs tantùm, qui in-
tra ecclesiæ mœnia consistunt, verùm etiam pro ijs, qui fortis sunt,
immò pro improbissimis & sceleratissimis mortalium, ex quorum
nume-

numero Imperator Nero erat, quem veteres *lutum humano sanguine maceratum* dicere maluerunt, quam hominem. Ratio Apostoli est, quia Deus omnes vult salvos, quæ consequentia firma est. Nulla autem esset sequela ista: Deus quosdam, & quidem electos tantum vult salvos. Ergo pro omnibus, illis etiam, de quorum interitu humanitatis nemo dubitat, orandum est. Et hæc ita Paulus. Apostolus Petrus dilucidioribus adhuc verbis voluntatem salvandi, quæ in Deo est, omnibus & singulis communem facit. *Dominus est patiens*, inquit, *nolens ullos perire sed omnes ad resipiscentiam tendere.* Negative, ut videmus, rem explicat, & Reformatorum sententiæ disertis verbis contradicit. Illorum adsertio est: *Deus vult aliquos perire*; Petri autem illa: *Non vult Deus aliquos perire*; Vbi posterior priorem vi contradictionis, primæ omnis veritatis regulæ, loco suo movet. Deniq; ipse Deus de voluntate sua nos ita erudit: *Nolo, inquit, mortem morientis, sive mortui, ut Xantes Pagninus vertit, dixit Dominus. Non dixit peccatoris sed morientis, i. e., ob peccata sua æternum pereuntis.* Unde infra, ubi idem repetit, addit: *quid moriemini domus Israel?* Expresse etiam ibi ad eos, si qui incuriâ Prophetæ pereant, voluntatem suam extendit. Fit igitur argumentum: Qui non tantum eos, qui salvantur, sed eos etiam, qui propter iniquitatem suam moriuntur, salvos vult, ille in universum omnium salutem desiderat. Atqui Deus non tantum eos, &c. Ergo.

2. Pet. III 9.

Ex. XII. 52.
c. XXXIII. 11.

v. 8. & 9.

XXII.

Quæ cum ita se habeant, adeoq; negari nullâ ratione possit, Deum omnes & singulos salvos velle, fit inde, ut Chamier, unus ex doctissimis Reformatorum, ea omnia, quæ alij suæ partis de generibus singulorum in medium afferunt, ultrò improbet, & nodum aliâ ratione solvere conetur. *Sunt, inquit, qui distinguentes singulorum genera à singulis generum, dicunt Deum velle omnes salvari, i. e., omne hominum genus, quia nulla sit apud Deum distinctio Iudæi & Græci, liberi & servi, divitis & pauperis, maris aut femine.* At nolle tamen servari omnes, nempe eundo per singulos, ita ut nullum individuum omittatur; quomodo dicimus, Omne animal fuisse in arca Noe, etsi verum, fuisse duntaxat ex omni specie quedam. Alij omnes reduplicative explicant, vult omnes salvari, qui salvantur, quia nemo salvatur

Chamier. Calvinist. doctis. proprio socios suos jugulat gladio. Tomo 3. de pr. l. 7. c. 6. § 8. 9. & seqq.

D 2

præter

præter eius voluntatem. Sic dici possit, *Hic magister docet omnes pueros huius civitatis, non quod omnes omnino doceat, sed quod nemo doceatur, nisi quem ipse doceat.* (Hac similitudine eodem modo S. Augustinus utitur lib. de nat. & grat. c. XLI.) Sed harum distinctionum neutra videtur accommoda. Nam & durum est illud 2. Petri, *Nollens ullos perire, fletere ad genera singulorum, & illud certe Ezechielis 18. Non vult Deus mortem peccatoris, cum mors non possit considerare in generibus singulorum, sed in singulis generum.* Sed & Pauli institutum (cum sc. 1. Tim. 2. dicit, *Deum velle omnes salvos fieri*) scorsum abit. Iubet enim orare non pro singulorum generibus, sed pro singulis generum. Argumento sunt reges, & *πᾶντες οἱ ἐν ὑπὸ Χρῆ*, pro quibus sigillatim ecclesia orat pro variis temporibus & locis; exempli gratia pro Nerone, tum cum hæc Apostolus scriberet, *Non est verò bonaratio, Orate pro Nerone, quia Deus vult aliquos Imperatores salvari.* Altera equè impingit in easdem rationes. Nam quid infantius, quam si dicas, *Deus non vult aliquos perire eorum, qui servantur? non vult mortem peccatoris, quem vult servari? Orate pro Nerone, quia Deus vult servandos servari.* Ita socios suos ita confutat ipse *Chamier, & eâ, quibus veritatem sententiæ nostræ paulò ante demonstravimus, præclare illustrat & confirmat.* Difficultatem autem, quæ parti suæ hîc movetur, ita tollere conatur: *Itaq; acquiescimus, inquit, distinctioni voluntatis in ἐυδοκίαν & ἐναρπείαν.* Hoc est *νευσφύγετον Chamieri.* Existimat, Deum eo modo impiorum salutem desiderare, quò etiam damnatorum spirituum salute, tamquam re bonâ, delectatur. Quod cum tot invitationibus, adhortationibus, querelis, perpetuis obtestationibus, quas in Scripturis à principio ad calcem reperimus, conciliari non potest. Nec Deus tantum edicit, quòd impii mortem nolit, eaq; non delectetur, sed quòd insuper velit, ut *convertatur & vivat.* Dicit, se impium converturum, se daturum ei spiritum novum, cuius beneficio animum suum mutare & ita mandato divino obsecundare, ac semetipsi novum spiritum facere possit. Exclamat præterea Deus: *Expandi manus meus tota die.* Christus inquit: *Quoties volui congregare vos, sicut gallina pullos suos, sed nolulistis.* Quæ omnia, quòd Deus non approbative tantum, ut loquuntur, sed effectivè etiam salutem impiorum velit, satis superq; ostendunt. Frustra est igitur illud etiam Chamieri interfugium.

Ejusdem Chamieri *κρυσφύγετον* clumbe.

Esa LXV. 2.

Matt. XXIII.

37.

XXIII. Stan-

XXIII.

Stante autem hac adsertione, Deum non obstante lapsu (quæ verba præ cæteris diligenter attendenda sunt) omnes salvos velle, suâ sponte inde fluit, quòd solum peccatum originale post lapsum adæquata damnationis causa esse non possit. Notanter dico, *adæquata causa*: Quòd enim *sufficiens damnationis causa* sit, nemo nisi Pelagianus negaverit, immo sufficiens omnes damnandi causa fuisset, nisi Deo novum gratiæ fœdus sancire placuisset. Cæterum *adæquata causa non est*. i. e. solum peccatum, quod ab ortu trahimus, non facit, ut homo post lapsum in barathrum æterni exitij præcipitetur, sed accedit semper voluntaria adversus evangelium contumacia, necesse est. Id quod de adultis ambabus, quod dicitur, manibus quilibet largietur. De infantibus, qui? labe originali per baptismum non purgantur, gentilium cum primis, dubium moveri fortè posset, sed nec illa res magnam difficultatem habet: ibi enim contemptus parentum sive majorum intervenit, & facit, ut labe materna plenam vim suam exerere possit, sicut communis sententia habet & nos infra cum Autore *de vocatione gentium* docebimus. Ita igitur sub novo fœdere se res habet, juxta illud immotæ veritatis apud Iohannem: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui verò non patet Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Quæ omnia ideo sine diligenti consideratione hîc non dimittimus, ut demonstremus, S. Augustinum, quando illò argumentò urgetur, quòd culpa, ob quam innumeri damnantur, non tam in ipsis, quam in Deo hæreat, siquidem is gratiam ad evadendam damnationem necessariam iis non conferat: tunc, inquam, Augustinum ad causam & culpam communem confugere & *soli originali peccato damnationem acceptam ferre non posse?* quod ille tamen millies facit, immo hac unica ratione omnia Pelagianorum argumèta eludit. Ita igitur absolutum quoq; August. decretum planè concidit. Et hæc *tertia difficultas* est, pergamus ad quartam.

Ioh. III, ult.

Augustin. soli originali peccato damnationem acceptam fert.

XXIV.

Qui absolutum decretum tuentur, non gratiam tantum & misericordiam Dei particularem faciunt, sed meritum Christi etiam quoad utilitatem & fructum suum ad paucos restringunt. Quod posterius ad prius illud suâ sponte consequitur: quos enim Deus gratiâ & benevolentiam suâ non dignatur, iis nec Filium suum donat, præferunt, occupatur.

Quarta difficultas circa meritum Christi utilitatem & fructum, quem ad paucos restringunt, occupatur.

D 3

Tam Pelagiani,
quam Catholici
Augustino que-
stionem move-
runt.

præsertim, cum missio Filij à dilectione Patris in ipsa Scriptura sua
spendatur. Unde etiam non tantum Pelagiani, sed catholici quoque
ecclesiæ doctores Augustino inde quæstionem moverunt, quod
universalitatem gratiæ Dei & meriti Christi doctrinâ suâ è medio tol-
leret; sicut hoc in duabus epistolis, quæ libro August. *de pred. sancto-*
rum præmittuntur, quarum una S. *Prosperi*, altera *Hilary Arelaten-*
sis est, edocemur. Quod autem hæc sententia, quæ fructus meri-
ti Christi paucis tantum communes facit, non minus quam prior,
quæ amorem Dei erga homines nimis angustis limitibus circum-
scribit, Scripturis sacris repugnet, demonstrari facillimè potest.

2. Cor. V. 15. *Si unus pro omnibus mortuus est, inquit Paulus, nempe omnes mortui fuerunt. Et pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt, posthac non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.* Et iterum:
1. Tim. II. 5, 6. *Unus est Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui seipsum dedit in redemptionis pretium pro omnibus.* Et S. Iohannes Aposto-
1. Iohan. II. 2. *Ipse, inquit, (Iesus Christus) est propitiatio pro peccatis nostris: Nec pro nostris solum, sed etiam pro totius mundi peccatis.* Hæc & sex-
centa alia Scripturæ dicta ostendunt, quicquid morte & passione Christi partum est, omnibus partum esse. Nec immorabimur nunc afferendis pluribus Scripturæ verbis; unum tantum observa-
bimus, quod totum negotium conficit. Quæstiones, quæ hîc agi-
tantur, *an vid. Deus seriâ & efficaci voluntate omnes & singulos salvos velit? item: An Christus λόπευ omnibus & singulis redimendis sufficiens persolverit & solutione illâ omnibus & singulis prodesse velit?* istum sine dubio sensum habent: An gratia Dei & fructus meriti Christi non ad electos tantum, sed damnatos etiam sive damnandos pertineât? Qui igitur probatum dederit, utrumque beneficium etiam ad damnatos sive reprobos (de electis dubium nullum est) spectare, ei quæ-
stio de universalitate gratiæ Dei & meriti Christi moveri amplius nulla poterit. Quod ad gratiæ amplitudinem attinet, res jam est expedita; beneficia mortis Christi Scriptura iis, qui pereunt, cum iis, qui servantur, ita facit communia: *Ne esca tua illum perdas, pro quo Christus mortuus est,* Et iterum: *Tuâ istâ scientiâ peribit frater, qui infirmus est, propter quem Christus mortuus est.* Et rursus: *Etiam Dominum, qui eos mercatus est, abnegantes, accersentes sibi ipsis cele- rem interitum.* Et alibi: *Quanto putatis acerbioris supplicio dignus conse-*

Quæstiones.

Rom. XIV. 15. *quo Christus mortuus est,* Et iterum: *Tuâ istâ scientiâ peribit frater, qui infirmus est, propter quem Christus mortuus est.* Et rursus: *Etiam Dominum, qui eos mercatus est, abnegantes, accersentes sibi ipsis cele- rem interitum.* Et alibi: *Quanto putatis acerbioris supplicio dignus conse-*

cenſebitur, qui Filium Dei conculcarit & ſanguinem foederis, per quem fieras ſanctificatus, profanum duxerit, & ſpiritum gratia contumeliâ affecerit? Ex quibus omnibus ita argumentamur: Qui non tantum pro electis ſed iis, qui pereunt, mortuus eſt, ille pro omnibus mortuus eſt. Atqui Chriſtus, &c. Ergo.

XXV.

Quæ cum ſole meridianò clariora ſint, fatentur hinc in Synodo Dordracena ipſi etiam Reformati, quòd mors Filij Dei ſit infiniti valoris & pretij, abundè ſufficiens ad totius mundi peccata expianda, ita quidem, ut non fiat hoſtie Chriſti in cruce oblata defectu vel inſufficientia, quòd multi in infidelitate pereunt. Quibus verbis primo intuitu ſuum merito Chriſti valorem ſic ſatis apertè tribuere videntur. Sed memores poſtmodum *absoluti decreti* (quod, ut videmus, adſertores ſui nunquam non erroribus implicat,) ea atroxunt, quæ priora ſubvertunt & ſufficientiam mortis Chriſti planè enervant. Fuit hoc Dei Patris, inquit, *liberrimum conſilium & gratiſſima voluntas atque intentio, ut mortis pretioſiſſima Filij ſui vivifica & ſalvifica efficacia ſeſe exereret in omnibus electis, ad eos ſolos fide juſtificante donandos & per eum ad ſalutem infallibiliter perducendos.* Hæc illi. Chriſtus igitur ſecundum ſenſum Dordracenorum pretium redemptionis ex ſe aliàs ſufficiens non eâ intentione perſolvit, ut omnibus proſit. Vnde, eum ſolos electos efficaciter redemiſſe, addunt. Sed quæ hæc eſt mortis Chriſti ſufficientia? Ponamus, nobilem illum virum, quem ſupra in ſimilitudine noſtra aliquos ſubditorum ſuorum redemiſſe diximus, tantum pro iis, quos redemit, perſolviſſe pretium, quò omnes, ſi voluiſſet, liberare potuiſſet: ipſum autem eò nomine non dediſſe pretium, quin pro lubitu ſuo præfractè noluiſſe, ut omnes à Turcis dimitterentur, num, inquam, verè & absque fuco dici poteſt, eum miſeros ſubditos, quos in perpetuis carceribus reliquit, redemiſſe? nequaquam. Rectiſſimè igitur Remonſtrantes: *Quis unquam dixerit, inquit, pro eo ſufficienter ſolvi, cuius nec loco, nec bono quicquam perſolvitur? Quid juvat miſerum captivum, ſi quis pro alio multas auri tonnas perſolvat, quo potuiſſet mille & mille alios captivos redimere, ſi interim ipſi liberando ingenti illâ ſummâ prodeſſe nolit, & pro illo redimendo ne teruncium quidem expendere velit; imo ſi futurum ſit, ut ex hac in paucos alios profuſa*

Sess. 136. cap. 2.
art. 3.

Art. 6.
Absolutum Decretum adſertores ſuos nunquam non erroribus implicat.

art. 8.

Simile.
num. 1X.

Remonſtrantes rectè ſentiunt hac in re.
Defenſſentent. circa 2. art.

fusa liberalitate, ipsius captivitas decuplo gravior & intolerabilior reddatur?
Hæc in eum sensum præclare Remonstrantes.

XXVI.

Johannes Ca-
mero suos soci-
os doctè confu-
tat, ac inter Re-
formatos primò
in Gallia recti-
ora & saniora,
tùm de gratiæ
divinæ ampli-
tudine, tum de
meriti Christi
sufficiencia tra-
dere cœpit.

ep. IV.

num. 9.

Quas difficultates cum expendisset *Johannes Camero*, Burdega-
lensis primùm in Gallia verbi divini minister, post S. Theologiæ in
Academia Salmuriensi Professor, paulò rectiora & saniora tum de
gratiæ divinæ amplitudine, tum de meriti Christi sufficiencia tra-
dere cœpit. Inter opera eius miscellanea epistolæ aliquot conti-
nentur, eximio cuidem viro, cujus nomen suppressum & literis ini-
tialibus L. C. tantùm significatum est, inscriptæ, in quibus multa
occurrunt observatu dignissima. Nos quædam adscribimus. *Tibi*
non probatur, inquit, quòd scripsi. CHRISTUM PRO OMNIBUS
ESSE MORTUUM. At hæc Spiritus S. vox est, hæc est totius ecclesiæ
Confessio. Sic Deus, inquit Dominus, mundum dilexit, ut dederit Fi-
lium unigenitum, ut quicumque: nosti cetera. Tu istis verbis hunc sensum
affingis, SIC DEVS DILEXIT CREDENTES. Ubi est acumen tu-
um? Donum hîc commune proponitur, efficacia doni adjecta fidei conditio-
ne restringitur: Non est hoc obvium? non hoc vides? Ecclesiæ verò Chri-
stum non alio magis quàm SALVATORIS MUNDI titulo condeco-
rat. — Pro impiis Christum esse mortuum & verè eos redemisse, ipsa
docet Scriptura, 2. Petri II. 2., Hebr. X. 29. & ne quis cavillationi locus
sit, id ipsum eis exprobrat, ad summi sceleris revincendos, quod tantum
beneficium, tanti beneficii autorem ultro aspernati sint. Ista Camero.
Ibidem præcipua duo argumenta solvit, quibus socij sui sufficien-
tiam & universalitatem meriti Christi aliàs oppugnant. Vnum est, quod
meritum Christi non omnibus offeratur; quòd non omnibus re-
apse profit, alterum. Vtrumq; solvit, ut dixi, Camero, illud per
retorsionem, ut loquuntur, qui artis disputandi gnari sunt, istud per
instantiam. *Querunt, inquit, unde sit, quod Christus non offertur omni-*
bus, siquidem pro omnibus mortuus est? At ego vicissim quero, cur non
offertur solis credituris, siquidem pro ijs solus est mortuus? Hoc est verè
εἰς ἄλλο γένος μετὰ βαίειν. Nos agimus de patefacta Dei
voluntate, illi confugiunt ad arcanum Dei consilium. Aliquid dicerent,
nisi hominum culpâ id accideret, quod Evangelium non predicatur, ta-
met si hominum dignitate non fiat, quod aliquando, quod alicubi predi-
catur. Non minùs profecto Dominus commendavit Evangelij predi-
catio-

orationem, quam erogationem elemosina & alia pietatis officia. Quid quod
Adamo, Noacho, parentibus humani generis verbum illud vite commisit,
quod si a posteris neglectum est, illi id viderint. Et paulò ante: Memi-
nisti in evangelio instructum convivium, id convivium ego arbitror esse Chri-
stum crucifixum, ad id convivium multi fuerunt invitati, quorum nemo
accessit. Negabis, in eorum gratiam convivium fuisse instructum? Et ali-
bi: Soliste, qui lucet omnibus, dormienti aut sponte oculos claudenti non lu-
cet, nullo tamen solis vitio id accidit, sed illius, qui solis beneficio non utitur.
Ita Christus pro omnibus mortuus est, sed eos demum mors illa facit beatos,
qui verà fide eam amplectuntur. Hæc ad eum modum Iohannes Came-
ro, qui inter Reformatos primus in Gallia mitiores & moderatio-
res sententias amplexus dicitur.

ep. III.

XXVII.

Hæc igitur, ubi particulare sit meritum Christi, quarta difficul-
tas est, quæ unà cum tertia illa, ubi particularis gratia adstruitur,
partem Reformatam vehementer urget. Præterea sicut dato uno
absurdo sequuntur plura, ita hîc ex difficultate difficultas nascitur.
Sublatâ universalitate gratiæ Dei & meriti Christi, fiducia, quâ tum
in illo tum in isto salutis nostræ fundamento recumbimus, & quæ
propterea ipsa quasi anima fidei est, firmo amplius talo stare non
potest. Inde perit omnis certitudo salutis, perit omne solatium,
quò illi, qui de favore Dei desperant, perfundendi sunt & revocil-
landi. Id quod ita patet. Fidei, cuius interventu justificamur & sal-
vamus, nativa indoles requirit, ut homo certò sibi persuasum ha-
beat, Deum sibi ob meritum Filij sui ad se pertinens esse propitium. Cre-
dere ergo tenetur, Christum pro se esse mortuum. Non potest au-
tem id ipsum firmiter tenere & credere, nisi, Christum pro omnibus
mortuum esse, persuasus sit: Quamdiu enim Christum pro nonnullis
tantum, & quidem (intuitu reliquorum) paucissimis mortem
obiisse credit, & simul incertus est, num ipse ex numero paucorum
illorum sit (de quo nemo mortalium ipsum certum reddere potest)
dubius certè manet de eo, num Christus pro se etiam pretium redem-
tionis persolverit, nã vi rectæ rationis, præsertim si recogitet, opti-
mè novit, non posse ita colligi: Christus pro aliquibus mortuus est,
Ergo pro me etiam mortem subiit. Inde perit, ut diximus, omnis

E

paulò

Ludovicus Cro-
cius.
Dissert. XI. n.
33 & seqq.

paulò certior salutis spes: quòd si enim pro præsentì homo nihil
habet, quò nitatur, quod de futuro sibi promittere poterit? Habet
præterea diabolus, quod semper in hunc modum objiciat: Tu tibi,
te per Christum salvum fore, persuasum habes; sed unde certus es,
te beneficiorum mortis Christi participem esse? Si mors Christi ad
te non pertinet, tua ista persuasio nil nisi vana præsumptio est. Ita
hostis salutis nostræ efficere potest, ut homo anxius hæreat animiq;
dubius, sicut hoc ex Reformatis ipse *Ludovicus Crocius* fusè & accu-
ratè persequitur. Dicis: Homo niti potest isto principio: *Qui*
credit, pro eo Christus mortuus est, isq; certò salvabitur. Ego credo:
Ergo. Respondeo. Absurdum est hominem credere, antequam cre-
dit. Non potest, inquam, fides in animo gigni, nisi quis, Christum
pro se esse mortuum, sibi certò persuadeat. Frustra igitur & ἀλόγως
in majori vel minori supponitur, (credere, Christum pro me esse
mortuum,) quod vi argumentationis in conclusione demum erui-
tur. Hæc igitur ita se habent. Neque tamen idcirco statuimus,
neminem inter Reformatos fidem in Christum concipere posse:
ita enim ad unum omnes infideles essent: notamus tantum, qui-
nam doctrinæ illius genius sit, & quomodo vi connexionis rerum
unum ex alio eliciatur, si homo paulò intelligentior rationes ineat,
& rem rectâ secum viâ reputet; quod ut faciat, ipse diabolus, ut
omnibus insidiandi occasionibus maximè intentus est, ansam præ-
bere potest.

XXIIX.

Reformati de-
sperandum
consolari non
possunt,

Quomodo porro Reformati desperandum consolabuntur,
si pertinaciter adseveret, se nec gratiæ Dei, nec meriti Christi con-
sortem esse, indeq; nullum prorsus fidei motum in se sentire? Nihil
prorsus hîc habent, quò jacentem animum erigere possint. Nobis
contrà fontes consolationum abundè suppetunt. Nos hominem
desperationi proximum eò revocare possumus, quòd Deus ex ani-
mo omnes salvos velit, quòd Filius Dei hoc ipso fine maximò animi
prohibiò flagitiosissimam mortem obierit, ut cuilibet aditus ad sa-
lutem pateat, qui modò immensum illum Patris amorem & præsti-
ta à Filio beneficia gratò animò agnoscere, atq; tum in illo, tum in
istis omnem adipiscendæ salutis spem atq; fiduciam unicè colloca-
re velit. Quantum audio, inquis, nobis tandem ad explorandam fi-
dem

dem etiam recurrendum est : quòd si igitur desperabundus regerat se nullo fidei sive fiducia sensu affici, nonne tum nos in easdem angustias coniecti sumus, in quas Reformati ? Respondeo, nequaquam : illi enim ulterius progredi & fidem animo ejusmodi hominis doctrinâ suâ ingenerare non possunt, quia certiozem de eo facere nequeunt, quòd Deus ipsi bene cupiat & quòd Christus pro ipso etiam abundè satisfecerit, adeoq; quòd tutò persuasus esse possit, Deum sibi ob meritum Filij sui propitium fore. Hæc omnia secundum doctrinam Reformatorum maximè incerta sunt. Nos autem, ut de propensissima Dei Patris & Servatoris Iesu Christi voluntate, ita quoq; desperabundū de eo certissimum reddere possumus, quòd ad asylum illud tutissimè confugere possit ac debeat, quòd q; Deus & Servator nihil in se desiderari patiantur, modò ipse sibi deesse nolit. Ita secundum ductum nostræ doctrinæ fidem homini imperare & interveniente S. Spiritus auxilio, quo ille in omnibus conversionem operari paratus est, (quæ iterum nostræ doctrinæ indoles,) suaviter elicere possumus. Ista omnia igitur, quæ in hoc & præcedenti numero pertractavimus, individuo nexu ita coherent. Et hæc quinta difficultas est, properamus ad sextam.

XXIX.

Stante decreto salutis, tamquam finis absolute intenti, necesse est, media consequendæ salutis necessaria ita comparata esse, ut iis homo infallibiliter & frustrabiliter, ut loquuntur, ad salutem promoveatur. Hinc omnes, quotquot absolutum decretum statuunt, gratiæ Dei ad conversionem necessariæ non id tantum tribuunt, quòd facultatem homini impertiatur, sed quòd necessitatem se ad Deum convertendi imponat. Vno verbo, omnes absoluti decreti adsertores gratiam determinantem ponunt, quamquam in modo istius determinationis multum varient : alij enim physicum determinandi modum, alij moralem tantum admittunt, alij gratiam congruam statuunt, quæ omnia pluribus persequi nunc non libet. Videamus, quid Augustinus, quid item Reformati in Synodo Dordracena de istis statuunt. Verba Dordracensium ita habent : *Regeneratio ne utiquam fit per solam forinsecus insonantem doctrinam, moralem suasionem, vel talem operandi rationem, ut post Dei (quoad ipsum) operationem, in homini potestate maneat regenerari vel non*

Sexta Difficultas, ex absoluto decreto ortum trahens, circa gratiam determinantem Reformatorum, occupata est, cujus modum variè constituunt.

Augustinus vocat gratiam irresistibilem, cui voluntas hominis resistere nequeat, quod absurdum : alibi congruam statuit.

*l. de cor. & gr.
cap. 14.*

*l. de prad sancte
cap 8.*

*l. de bon. pers.
c. 14.*

regenerari, converti vel non converti, sed est plane supernaturalis, potentissima simul & suavissima, mirabilis, arcana & ineffabilis operatio, virtute sua secundum Scripturam (quæ ab Authore huius operationis est inspirata), nec creatione, nec mortuorum resurrectione minor, aut inferior; adeo ut omnes illi, in quorum cordibus admirando hoc modo Deus operatur, certo, infallibiliter, & efficaciter regenerentur & actu credant. Hæc illi. Augustinus gratiam irresistibilem his verbis adstruit: Deo volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle & nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Et paulo post: Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in celo & in terra omnia, quæcumq; voluit, fecit, & qui etiam illa, quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quò minus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, facit, habens humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Hæc ibi. Argumenti loco alibi inter alia illud Iohan. VI. Omnis, qui audit, & c. adducit & sententiam suam ita confirmat: Quid est, Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me; nisi, nullus est, qui audiat & discat à Patre, & non veniat ad me? Si enim omnis, qui audit à Patre & didicit, venit: profecto omnis, qui non venit, non audit à Patre, nec didicit: Nam si audisset & didicisset, veniret. Neq; enim ullus audit & didicit, ac non venit; sed omnis, ut ait veritas, qui audit à Patre & didicit, venit. Et iterum: Predestinatio sanctorum nihil aliud est, quam præscientia scilicet (quæ Deus præscit, quos liberaturus & quibus mediis eos liberaturus sit: ita namque antecedentia habent,) & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumq; liberantur. Ceteri autem ubi nisi in massa perditionis iusto divino iudicio relinquuntur? Vbi Tyrus relictus sunt & Sydonij, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam, ut crederent, non erit eis datum, etiam, unde crederent, est negatum. Ex quo apparet, habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant: & tamen si Dei altiore iudicio à perditionis massa non sunt gratia prædestinatione discreti, nec ipsis adhibentur vel dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent utiq; talia vel viderent. Hæc iterum Augustinus. Vbi ex postremis verbis, eum gratiam congruam statuisse, colligere licet.

Idem

Idem Augustinus hac occasione quæstionem movet non contemnendam, ut ait, quam propterea etiam in adiutorio Domini, in cuius manu sunt & nos & sermones nostri, sibi aggrediendam & solvendam submit. Quæstio est, an Adam in statu integritatis, in quo conditus est, maiorem habuerit gratiam, quam nos habemus, qui in statu gratie, quem vocant, constituti sumus? Augustinus partem negantem amplectitur, & nobis potentiorē quam Adamo gratiam tribuit, motus argumento suā probabilitate haud destituito: Ille (Adam) in bonis erat, inquit, quæ bonitate sui conditoris acceperat. Sancti verò in hac vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: Libera nos à malo.— In eis (sanctis hujus vitæ) caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi prægnandi vincendiq; virtutem per Christi gratiam possunt. Ille verò nulla tali rixa à seipso adversus seipsum tentatus atq; turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Hæcenus Augustinus sententiam suam argumento firmavit. Concludit igitur: Proinde etsi non in ærim latiore nunc, veruntamen potentiore gratiâ indigent isti. Et paulò post ita pergit: Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam, sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim, quæ fit, ut habeat homo justitiam, si velit: Secunda ergo plus potest, quæ etiam fit, ut velit, & tantum velit, tantoq; ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. Et rursum: Nunc sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adiutorium perseverantia datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, Verum etiam, ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Et pluribus interjectis iterum: Subventum est igitur, inquit, infirmitati voluntatis humane, ut divina gratia indeclinabiliter & inseparabiliter ageretur, & ideò, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Hæc Augustinus.

Quæ omnia nos in medio nunc relinquimus & ideo tantum adducimus, ut cuilibet pateat, tum quòd singulare acumen in Augustino fuerit, tum quòd gratiam necessitantem, quam vocant, adstru-

Quare August. & alij cum eo, gratia Dei insuperabilem ejusmodi vim adscribant, nim. propter retundendum Pelagianismum & Liber. arbitr. vires imminuendas.

xerit. Id quod nobis demonstrandum erat, Quæris, quare Augustinus, quare alij cum eo gratia Dei insuperabilem ejusmodi vim adscribant? Respondeo; Si æquâ, ut par est, lance omnia expendere volumus, quicquid ab Augustino & aliis hîc fit, studio amplificandæ gratia Dei & imminuendarum liberi arbitrij virium unice fit. Id quod adhibitâ unâ atq; alterâ similitudine ita ab oculis pono. Quemadmodum majorem gratiam inquit, qui, ubi incendi-um exoritur, hominem somnolentum vi arripit, humeris suis imponit & in locum securum deportat, quàm ille, qui eum ex somno tantum excitat, & ut fugâ salutem sibi metipsi quærat, adhortatur; Quemadmodum etiam benevolentiam medici magis commendat, qui dicit, eum posthabitò pestilentissimò fœtore & aliis molestiis ægroto manibus pedibusq; reluctanti potionem præbuisse, quàm qui adseverat, eum oleo quidem vires sumendi medicamentum reparasse & ægrotum ad sumendum illud hortatum esse, sed nauseanti & reluctanti vi illud non obtrusisse & exhibuisse. Ita gratia irresistibilis patroni *φιλανθρωπίαν* Dei se tum maxime extollere existimant, quando adseverant, eum per gratiam suam hominem in peccato mortuum ita resuscitare, ut necessario evigilet & surgat. Quæ omnia diligentius paulò considerata, ad has de gratia & libero arbitrio controversias cum moderatione tractandas multum faciunt

XXXII.

Hic finis, ut ut optimus sit, media tamen quibus eum obtinere contendunt, probari non possunt.

Quatenus gratia divinæ omnia adscribenda.

Gratia determinantis esse.

Aus.

Cæterum, ut ut finis, quem Augustinus & qui cum eo hîc faciunt, intendunt, optimus sit; media tamen, quibus eum obtinere fatagunt, probari non possunt. Omnia vid. gratia Dei ita sunt transcribenda, ut id non fiat adhibitis falsis & erroneis, sed sanis & veris sententiis. & ne ea, quibus ipsa Scriptura gratiam Dei commendat, dum ad omnes illam extendit, convellantur; quod admissâ semel gratiâ determinante fieri, jam supra patuit, & paulò post iterum ostendetur. Nunc quod gratia Dei ita offeratur, ut eâ oblatâ in hominis potestate sit, per illam ea, quæ ad conversionem & salutem necessaria sunt, præstare, & si pravitati suæ indulgere velit, non præstare, in hunc modum demonstramus. *Ierusalem, Ierusalem, ait Servator, quæ trucidas Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cogit pullos*

los suos sub alas, & nolistis? Et alibi: *Hæc dico, ut vos servemini. Ioh. 5. 34. 40.*

— *Nec vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Ecce Iudæi, quos Christus tanto studio congregare voluit, quibus Deus præ omnibus aliis non sufficientem tantum, sed abundantem, immo superabundantem gratiam indulgit, ad eum conversi non sunt, id quod; ideo, quia noluerunt. Gratia Dei igitur, ut vires ad conversionem efficacissimas præbeat, non facit tamen, ut homo necessario convertatur: quod si enim id efficeret, omnes, quibus eam Deus largitur, converterentur, id quod falsum esse, nimis manifestum est: Iudæi enim, quibus, ut diximus, nihil auxiliorum & subsidiorum gratiæ divinæ defuit, ad Christum non venerunt, nec ei sunt aggregati. Cæterum Reformati ad exemplum S. Pauli provocant. Et videtur sanè Paulus, si quisquam alius, per insuperabilem quandam gratiæ vim subito in alium hominem commutatus. Sed præterquam quod ea, quæ *extra ordinem* accidunt, ita attendenda non sunt, ipse etiam Paulus de se longè aliud testatur: *Non factus sum rebellis, inquit, sive, non fui inobediens cælesti visioni.* Quorsum hæc diceret, si rebellis aut inobediens fieri non potuisset?

XXXIII.

Manet igitur in concussum, Spiritum S. in conversione hominis ita se gerere, ut vires & facultatem quidem donet, ita ut beneficio collatarum virium illarum unice omnia fiant, quæ ab homine præstantur; necessitatem autem non imponat. Vnde homo *potest obicem ponere gratiæ divinæ, potest obniti, potest resistere Spiritui S.* ut tot Scripturæ dicta id disertis verbis loquuntur. *Duri cervice & in circumcisi corde & auribus, vos semper resistitis Spiritui S. sicut patres vestri, ita & vos.* Et iterum: *Eo (Christi sermone) audito omnis populus & publicani justificaverunt Deum, qui baptizati fuerant baptismo Iohannis. Pharisei autem & legis periti consilium Dei rejecerunt adversus semetipsos.* Vbi observandum, quando dicitur, hominem resistere Spiritui S., id ita non accipiendum esse, ac si homo se ei propriè loquendo opponat, sicut miles fortè militi pectus obijcit, aut quod homo vim sancti Spiritus vi quapiam voluntatis suæ repellat, & ita superior evadat: ad hunc modum crudè nimis ista intelliguntur, Resistere hîc nihil aliud est, quàm non acquiescere in inspiratione Spiritus S., nolle se ab infidelitate ad fidem convertere, nolle mu-

tare

Homo non necessario convertitur.

Act. XXVI, 19

Spiritus S. facultatem Conversionis quidem donat; necessitatem a. non imponit.

Act. VII. 52.

Luc. VIII. 29.

30.

Resistere Spiritui S. quid sit.

tare animum, quæ omnia quod voluntati humanæ tum ob mutabi-
litate, tum ob insitam pravitate rectissime tribuantur, quis du-
bitet? Potius igitur negativè se habet, dum resistit homo, quàm
positivè. Impertinenter etiam illud hîc allegatur: *Voluntati eius
quis resistat?* Non enim *absoluta* sed *conditionata* est illa *Dei Voluntas*,
quâ vult, ut omnes salvi fiant, sicut pridem à nobis demonstratum.
Vult præterea Deus, ut homo libere, h. e., ita conditionem illam
impleat, ut ei integrum sit, eam, si ita videatur, non implere. Et
quia homo animum ad deteriore partem plerumq; applicat, fit
inde, ut voluntas Dei, qua vult, ut homines salventur, *non semper effi-
cax* sit. Id quod non Dei sed hominis culpâ accidit, qui voluntati
divinæ, dum conditionem non præstat, (ita vid. homo DEO resi-
stit,) obnititur. DEUS interim à sua parte hoc præstat, ut omnes, si
velint, conditionem implere & ita salvari possint. Omnes, inquam,
si velint, possunt se convertere. Quam adsertionem cur Reformati
tantopere exagitent & Pelagianismi insimulent, causa nulla est: ne-
quaquam enim naturæ viribus, sed virtuti gratiæ velle illud tribui-
mus. Autor de vocatione gentium accuratè distinguit, & omnem, si
quis hære hîc potest, scrupulum eximit. Si vid. dicas, quod
omnibus naturaliter sit insitum, (verba ejus sunt) *ut, si velint, possint esse
veritatis participes*, meritò id l. i. c. VI. tamquam Pelagianum rejicit;
sin ita intelligas, quod omnes, *si per gratiam velint, per eandem possint
converti*, alibi libens admittit. Unde l. 2. c. VI. omnium eorum, qui à
Deo unquam defecerunt, *voluntate fieri potuisse* scribit, ut à Deo non
deficerent, *virtute non natura, sed gratia*, ut statim addit.

XXXIV.

Autor de Vocat.
gentium accu-
ratè disting.

Ita commenda-
mus gratiam, ut
liberum non
negemus arbi-
trium.
Ep. XLVI.
& XLVII.

Atq; ad istum modum commendamus ita *gratiam*, ut *liberum
non negemus arbitrium*: id quod *fides catholica*, si sana esse debet,
requirit, ut S. Augustinus in duabus epistolis, quas ad Valentinum
hac de rescripsit, præclare demonstrat. Sanè persuasi sunt Refor-
mati, se quoq; duo illa junctim tradere, dum gratiam ita defendunt,
ut voluntatem hominis in conversione ab omni coactione liberam
& immunem faciant: sed certum enim ex Philosophia est, *liberta-
tem à coactione*, quam vocamus, *non esse libertatem propriè & simpliciter*,
sed *impropriè & secundum quid* tantum ita dictam, nec esse libertatem
eam, quæ homini, ut homini, propria est, eumq; simpliciter liberum
facit;

facit; siquidem eam cum brutis communem habet. Liberum ar- Liber. arbitr.
bitrium, quod homini, quatenus homo est, competit, est vis, quæ quid sit.
non sponte tantum, sed ita etiam agit, ut positus omnibus ad actum
necessariis, actum suum exercere aut non exercere, aut etiam hoc.
aut contrarium agere valeat. Vnde rectissime Ludovicus Crocius: *D. ff. VIII. n.*
Ibi voluntatis libertas, inquit, quam Græci τὸ ἀναγκαστικόν aut τὴν 15.
ἀναγκαστικὴν ἀποκαλοῦσι appellat, incipit, ubi volendi necessitas desinit, siqui-
dem id ipsum est libertatem voluntatis habere, posse velle, ubi & nolle possis, &
vicissim. Quamdiu igitur libertas à necessitate, quam vocant, volun-
tati adimitur, tamdiu liberum arbitrium cum gratia malè concili-
atur. Vnde, ut veritas manifesta fiat, æquivocatio illa diligenter
hîc evolvenda est. Non quaeritur, num homo sponte convertatur & non
coactè? sed: an homo libere convertatur, an necessario? Et hic sententi-
am secundum nos fert Scriptura, dum innumeris in locis conver-
sionem eo modo liberam facit, ut in potestate hominis sit, velle se conver-
tere, & nolle se convertere: quid enim aliud est illud: Volui vos congrega-
re, sed nolulistis. Idem istud: Non vultis ad me venire. Videatur S. Au-
gustinus l. de gr. & lib. arbit. c. 2. ubi magno numero Scripturæ verba
allegat, quæ homini velle & nolle tribuunt. Quibus adductis ita con-
cludit: Nempe ubi dicitur: Noli hoc, & noli illud & ubi ad aliquid faci-
endum vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis
liberum demonstratur arbitrium. Quæ verba Augustino vis veritatis
expressit, nec iis consentanea sunt, quæ supra de gratia necessitante
docuit. Ipse etiam aliàs non aliam voluntati libertatem, quam quæ
à coactione eam liberam præstat, admittere videtur. Vnde c. XX.
l. de præd. sanct. dicit, Deum efficere, ut volentibus hominibus fiat, quic-
quid vult. Et cap. XV. exemplum Servatoris adducit: An ideo in
illo, inquit, non libera voluntas erat, ac verò tanto magis erat, quanto ma-
gis peccato servire non poterat. Hæc Augustinus.

Longè felicîus, immo felicissimè Scriptor de vocatione gentium Scriptor de Vo-
se hîc expedivit, cujus ista sunt: Gratia quidem Dei, inquit, in omni- cat. gentium.
bus justificationibus principaliter præminet, suadendo exhortationibus, l. 2. c. IX.
monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intel-
lectum, inspirando consilium, corq; ipsum illuminando & fidei affectio-
nibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis subjungitur ei, atq; con-
F gitur,

Quomodo di-
stinguend. libe-
rè converti.

L. de corr. & gr.
cap. 10. 11. 12.

gitur quæ ad hoc prædictis est excitata præfidiis, ut divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium: De sua habens mutabilitate, si deficit, de gratia opitulatione, se proficit. Et paucis interjectis: Sive igitur initia, sive profectus fidelium, sive usq; in finem perseverantium cogitemus genus, nulla specie cujusquam virtutis occurrit, quæ vel sine dono divine gratia, vel sine consensu nostre voluntatis habeatur. Et iterum: Igitur sicut qui crediderunt, juvantur, ut in fide maneat, sic & qui nondum crediderunt, juvantur, ut credant. Et quemadmodum illi in sua habent potestate, ut exeant, ita & isti in sua habent potestate, ut veniant. Hæc ille. Quibus omnibus gratiæ necessitas satis superq; , & ita tamen adstruitur, ut hominū sua libertas relinquatur. Vnde vana & inania sunt, quæ vulgò à Reformatis sententiæ nostræ hîc impinguntur, ac si ea conversionem non tam gratia Dei quàm nativis liberi arbitrij viribus transcribat; à quo tam longè illa abest, quàm longè summum cælum ab infima terra distat. Supponimus cum Augustino voluntatem præparatam à Domino, (quod qui faciunt, ijuxta eundem Augustinum l. 4. advers. epist. Pelag. c. 6. & l. de gratia Christi o. 47. non sunt Pelagiani) eamq; liberè se ad Deum convertere adseveramus, non eo sensu, ac si libera hominis voluntas propriis viribus suis id præstet, sed quòd virtute divinitus collatæ gratiæ ita se convertat, ut possit se etiam non convertere. Distinguendum est igitur inter liberam voluntatem, ut illa vires & facultatem volendi, quam ex se habet, importat, & prout nudam voluntatis indifferentiam notat. Quæ unica distinctio omnes hîc tollit difficultates. Præterea Adam in statu integritatis adhuc constitutus habebat ejusmodi adjutorium gratiæ, per quod in statu suo manere potuisset, si voluisset, ut ipse Augustinus id docet & multis persequitur. Tale adjutorium gratiæ, quod vid. suam voluntati libertatem relinquit, nos autoritate Scripturæ permoti distribuimus, qui in statum gratiæ vel transferuntur primum, vel translati jam sunt. Quemadmodum igitur inde, quod Adam adjutoriò illò liberè usus est, (ponamus, eum aliquandiu bene usum esse,) non rectè colligitur, quòd exactissimam observationem legis absq; illo peculiaris gratiæ adjutorio præstiterit; ita prorsus consequentia illa nulla est: Homo liberè se ad Deum convertit, & in bo-

in bono perseverat, ita, ut possit, si velit, utrumq; intermittere. Ergo absque speciali gratia facit, quod facit. Et hæc sexta difficultas est, sequitur septima.

XXXVI.

Diximus, admissio semel absoluto decreto, mediis hominem ad salutem promoventibus tantam efficaciam tribuendam esse, ut illa infallibiliter effectum suum sortiantur. Hinc, qui placitum illud tenent, gratiam necessitantem adstruunt, ut hætenus patuit. Nunc probatum dabimus, Dordracenses ulterius progredi, & adseverare, cum iis, qui semel fide justificante donantur, rem ita se habere, ut, quamdiu hanc vitam vivunt, etiam si in exitiales hæreses, in atrocissima peccata, quibus conscientia gravissimè vulneretur, prolabantur, gratiã Dei excidere & Spiritum sanctum amittere non posse. Verba Dordracensium hac de re ita habent: Vere fideles non solum in peccata gravia & atrociora abripi possunt, verum etiam interdum justã DEI permissione abripiuntur. Quod tristes Davidis, Petri, aliorumq; Sanctorum lapsus in S. Scriptura descripti, demonstrant. Talibus autem enormibus peccatis Deum valde offendunt, reatum mortis incurrunt, Spiritum Sanctum contristant, fidei exercitium interrumpunt, conscientiam gravissimè vulnerant, sensum gratiã nonnunquam ad tempus amittunt: donec per seriam resipiscentiam in viam revertentibus paternus Dei vultus rursus affulgeat. Deus enim, qui dives est misericordia, ex immutabili electionis proposito Spiritum sanctum etiam in tristibus lapsibus a suis non prorsus aufert; nec eorumq; eos prolabi finit, ut gratiã adoptionis, ac justificationis statu excidant, aut peccatum ad mortem, sive in Spiritum S. committant, & ab eo penitus deserti, in exitum æternum sese precipitent. Hæc illi. Quæ horrenda sententia, primùm omnium a Calvino in theatrum Ecclesiæ introducta, ita comparata est, ut ejus summam enarrasse, eam refutasse sit. Ipsi certè Reformati se hinc intricant, dum eos favore Dei excidere negant, quos mortis reatum incurrere disertis verbis confitentur. Nos proinde sententiæ, quæ seipsam confutat, unicum saltem Scripturæ dictum opponimus. Quum avertit se justus, inquit Dominus apud Prophetam, a justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur propter illa: propter iniquitatem suam, quam fecit, morietur. Video etiam, Davidem Patrem in prolixo scripto suo, quod in Syn-

Gratia necessitans.

Sess 136 c. 5. art 4. 516.

Dordracenses statuunt cum error: Calvinist. atrociter peccatores non amittere Sp. S.

Ex. XVIII, 26.

Act. Syn. sess.

nodo Dordracena publicè prælectum fuit, in solvendo argumento quodam, quod Remonstrantes à baptizatis infantibus hîc petunt, valde occupari, & sese vehementer torquere. Dicit, formam esse vitiosam. Ego in legitimam formam redactum, quia fortissimum apparet, ita propono: *Qui aliquando verè fuerunt Filij Dei verèq; regenerati, jam verò, quando damnantur, non amplius sunt tales, illi desierunt esse Filij Dei verèq; regenerati. At qui innumeri, in infantia baptizati, aliquando verè fuerunt Filij Dei verèq; regenerati, & jam, ubi damnantur, tales amplius non sunt. Ergo innumeri, in infantia baptizati, desierunt esse Filij Dei verèq; regenerati. Quod argumentum, nisi me omnia fallunt, stringit.*

XXXVII.

Bezae fimetum horridarum quarundam sententiarum & locutionum, dum disertè S. Iohanni Apostolo cōtradicit

Artic. 20. p. 16.

1. Ioh. III. v. 10.

p. 17.

Ut autem porrò pateat, quâ ratione ista Dordracensium sententia seipsam jugulet, pluscula Bezae verba adscribere lubet: Et si etiam fimetum illud horridarum quarundam sententiarum & locutionum, quæ in Calvino, Beza aliisq; vetustioribus occurrunt, non libenter moveamus: cum in illis mitigandis Reformati jam occupentur; quia tamen Dordrechtani hîc cum majoribus suis idem adhuc sentiunt, age, audiamus Theodorum Bezam. *Cum David & Petrus tam turpiter essent lapsi, inquit, annon in illis admodum languebant regenerationis & sanctificationis effecta? Ita est profecto. Sed ydem illi in hac tentatione, quæ ipsos profecto ad desperationem sollicitabat, incubuerunt alteri anchora, nempe testimonio, quod Spiritus S. testabatur ipsorum spiritui, eos nimirum, quamvis foedissimè lapsos, tamen in numero filiorum Dei, ac proinde remissa illis esse peccata. Hæc hætenus Beza. Non poterat autem disertius contradici S. Iohanni Apostolo, qui ita scribit: *Per hoc manifesti sunt filij Dei & filij diaboli. Quisquis non exercet iustitiam, non est ex Deo. Sed pergat Beza. Dicit: Falsam esse satanae conclusionem scientiam, quoties colligit, falsam nostram fidem fuisse, ex eo, quod certo tempore non appareant ipsius effecta. Perinde etiam argumentatur, ac si quis colligeret, nullum esse verum ignem, ubicunq; nulla flamma collucet, vel hyeme non vivere arbores, quoniam nec folia, nec fructus edunt. Hæc iterum Beza. Cujus similia non quatuor, ut commune verbum habet, sed ex septemve pedibus currunt: non magis enim Spiritus S. in animo flagitiis obruto delitescere potest, quam ignis in aqua & aqua**

aqua in igne. Sed audiatur adhuc semel: *His igitur positis funda-* Periculosum
mentis, affirmo, eum, qui vel semel tota vita sua senserit certum vera fidei juxta ac perni-
testimonium, securum esse debere de ea non solum permanente, sed per man- ciosum est, no-
suram etiam ad finem usq; tum quoq; cum ea tempora inciderint, quibus vas & in Ecclesia
abesse penitus videatur. Hæc rursus Beza. Quæ omnia fidei excerptas amplecti &
torum meorum nunc adduco: Scriptum enim, in quo continen- tueri.
tur, ad manus jam non est. Cæterum nos admonent, quam pe- Nullum dogma
riculosum juxta ac perniciosum sit, novas & in ecclesia inauditas in Ecclesia no-
sententias amplecti & tueri. Vnde nos Protestantes ab illis jure vum & cum tota
meritoq; dissentimus, qui fingunt opiniones, quæ nulla habent testimonia antiquitate pu-
ullius temporis in ecclesia. Sentimus etiam, nullum dogma in ecclesia no- gnans recipien-
vum & cum tota antiquitate pugnans recipiendum, ut magnus no- dum.
ster Chemnitius habet, qui ob cognitionem antiquitatis ecclesia- B. Chemnitius
sticæ, quam in hac Region montana, & in illustri præsertim Biblio- ob cognitionem
theca sibi primùm acquisivit, & quæ alios omnes antecelluit, meri- antiquitatis Ec-
tò incomparabilis Theologus audit. clesiast. quam
 in Academ. Re-
 giomont. ex il-
 lustr. Biblioth.
 sibi primum ac-
 quisivit, incom-
 parab. Theolog.
 P. p. exam. VI.
 gen. tradit.

XXXIIX.

Cæterum S. Augustinus, ut jam aliquoties diximus, sententi-
 am, cujus falsitatem & impietatem modò manifestam reddimus, nunquam approbavit. Id quod ita patet: *Quis homo sane fidei re-*
sistendum putabit, inquit, si quilibet dixerit, justum, si à sua justitia re- Augustinus ab
cesserit, in quâ diu vixit, & in ea fuerit impietate defunctus, in quâ non horrendo con-
dico unum annum, sed unum diem duxerit, in pœnas iniquis debitas hinc sensu cum Cal-
iturum, nihil sibi præteritam suam justitiam profuturam: Huic per spi- vin. alienus qui-
cu e. veritati quis fidelium contradicit? Et iterum: Filys suis Deus qui- dem, interim
busdam, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem tamen in asser-
dedit, non dat perseverantiam. Et rursus: Credendum est, quosdam tione gratiæ ir-
de filys perditionis non accepto dono perseverandi usque in finem, in Fide, resistibilis sibi
que per dilectionem operatur, incipere vivere, & aliquandiu fideliter ac contradicere
juste vivere, & postea cadere. Et denuò: Si autem jam regeneratus de pr. sanct. videretur.
& justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certè iste non po- cap. 14.
test dicere, non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero l. de cor. & gr.
amisit arbitrio. Hæc Augustinus. Ex quibus sole meridianò cla- c. 8.
rius est, eum in ea fuisse sententia, justificatum non tantùm gratiam l. c. c. 13.
Dei amittere posse, sed reapse etiam æternùm perire. Nescio equi- l. c. c. 6.
dem, quàm pulchrè cum iis, quibus supra gratiam irresistibilem ad-

seruit, ista conveniant. Quin necessario monendum est, Augusti-
num, ut res ipsa loquitur, multa hic satis perplexè tradere, ita qui-
dem, ut in nonnullis haud obscure sibimetipsi contravenire videa-
tur. Illud enim addo, adstructâ semel necessitante gratiâ, non vi-
deri (etiam si quis maximè consequenter loqui & sentire velit,) *ne-*
cessariò ponendum, hominem non posse excidere gratiâ Dei. Suffi-
cit, si dicatur, eum per pœnitentiam, ubi fortè labitur, *vi denuo col-*
lata determinantis gratie resurgere. Et in hac sententia videtur mi-
hi fuisse S. Augustinus, qui propterea ita scribit: *Quicumq; ab illa*
originali damnatione ista divina gratie largitate discreti sunt, non est du-
bium, quod procuratur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt,
credunt, & in fide, que per dilectionem operatur, usq; in finem perseve-
rant: & si quando exorbitant, correpti emendantur, & quidam eorum,
exsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt.
Hæc Augustinus.

l. c. 6. 7.

XXXIX.

Reformati, qui
nuper in Collo-
quio Thoruni-
ensi ex universa
Polonia & ali-
unde convene-
runt, notatum
errorem Dor-
dracensium re-
jecerunt, homi-
nemque gratia
Dei excidere
posse, statuerunt.

Quam sententiam Reformati, qui nuper in Colloquio Thoru-
niensi ex universa Polonia & aliunde etiam convenerunt, itidem
amplecti videntur, præsertim, quia notatum Dordracensium errorem
rejecerunt, & quod homo gratiâ Dei excidere possit, apertissimis verbis
professi sunt; id quod probè observandum est. Verba eorum in
confessione jam superius citata ita habent: *Falsò accusamur, quasi*
statuamus semel iustificatos Dei gratiam ejusve certitudinem & ipsum Spi-
ritum sanctum non posse amittere, quamvis in peccatis pro libitu voluten-
tur, cum contra potius doceamus, ipsos etiam renatos, quoties in peccata
contra conscientiam recidunt, in usq; aliquandiu perseverant, nec fidem vi-
vam, nec Dei gratiam iustificantem, nedum ejus certitudinem aut Spiritum
Sanctum pro illo tempore retinere, sed novum ira ac mortis aeternæ reatum
incurrere, ac propterea, nisi speciali Dei gratia excitante (quod in electis fie-
ri non dubitamus) ad resipiscentiam iterum renoventur, re ipsa etiam dam-
nandos esse. Hæc illi. Ut autem supra Dordrechtanis & universo
Reformatorum cætui de deposito supralapsarianismo, quem in Belgio
primùm ita vocarunt, ex animo gratulati sumus, ita nunc Thoru-
niensibus illis ex intimis visceribus gratulamur, quod pudendum
errorem repudiarunt, atq; ita nobis ac veritati propiores facti sunt.
Optamus etiam, ut reliqui illius partis cum Thoruniensibus istis
pedi-

pedibus in eandem eant sententiam, ut ita errores, quos sequius æ-
vum invexit, & nimia contendendi & contradicendi libido pepe-
rit, æternis tenebris involvantur; atque ab extremis ad mediam
eamque regiam viam paulatim reditus fiat. Et hæc ita se ha-
bent. Vnum addo. Qui nobiscum docent, hominem justificatum
per atrociam crimina se in æternum exitium præcipitare posse, ne-
cesse habent, ut ea omnia, quæ de dono perseverantiæ nonnullis
tantum ex speciali Dei gratia collato traduntur, missa faciant.

XL.

Priusquam porro penitus hinc abeamus, inquirendum adhuc Dordracenses
est, quodnam *præcipuum Dordracensium fundamentum* sit, cui senten- ex eo, quod im-
tiam hæcenus rejectam & ab ipsis Thoruniensibus Reformatis mutabilitatem
improbatam inædificant. Vbi nobis verba Dordracensium paulò decreti divini
ante allata recolentibus dubium esse nequit, *immutabilitatem decreti* statuant, in præ-
divini unicam causam esse, ob quam pro illa sententia tamquam dictum errorem
pro aris & focis pugnatur. Dicunt ita: Si is, qui heri unus ex nu- prolaps.
mero salvandorum fuit, hodie favore Dei se indignum reddit, ita
ut propterea damnandis associetur, sequitur, Deum unum eun-
demq; nunc salvum velle, nunc non velle, atq; ita mutari decretum
& voluntatem Dei. Sed facilè respondetur: aliud enim est, *rei a-*
licujus mutationem velle, & aliud, *voluntatem ipsam mutare*. Vult
Deus, ut qui hodie à peccatis mortalibus se immunem præstat, sal-
vetur, vult etiam, ut idem, si cras criminibus sese obstringat, da-
mnetur, (ita vult *mutationem rerum*) sed uno & eodem voluntatis
cōditionatæ actu: is enim virtualiter utrumq; importat, ut, si con-
ditio impleatur, salutem Deus velit, si eadem cesset, interitam. Nec
id mirum videri debet, cum humana quoq; voluntas utrumq; uno
actu complecti possit. Pater v. g. aliquem in filium adoptat eumq;
hæredem omnium bonorum constituit, hac lege atq; conditione,
si debitum obsequium præstet. Filius dictis Patris aliquandiu au-
diens est, post autem degenerat. Vult igitur pater, ut is, quem an-
tea hæredem scripsit, spe adeundæ hereditatis frustretur. Vbi *mu-*
tantur res: qui enim heres antea erat, heres amplius non est; sed
non mutatur voluntas: pater enim jam ante id voluit, ut filius, si de-
gener existat, spe suâ excidat. Tunc autem mutaretur voluntas,
si aliquis inciperet velle, quod prius non voluit, vel desineret velle,
quod

quod voluit. Durum præterea Reformatis videtur, adserere, eum, qui hodie Dei filius audit, cras in diaboli potestatem venire; eundem mutatis vicibus filium Dei rursus fieri, & fortè iterum in castra filiorum diaboli abire. Verùm longè facilius & tutius esse, ista adseverare, quàm eum, quem Scriptura indubitato filium diaboli facit, cum Beza filiis Dei annumerare, eum item, qui impuri spiritus habitaculum est, templum Spiritus S. nuncupare, quis non videt? Hæc igitur *septima difficultas* est.

XLI.

Ostava difficultas circa peccatorum, mortalium & Venialium discrimē, quod impia Calvinianor: sententia tollit.

Rom. VIII, 1.

l. de nat. & gr. adv. Pel. c. 38.

l. c. c. 35.

Porro stante istâ adsertione, hominem, utcunque in luto peccatorum volutetur, Deum sibi iratum reddere non posse, saluberrimum & hodie observatu tantopere necessarium *inter peccata mortalia & venialia discrimen* è medio tollitur. Mortalia enim peccata sunt, quæ efficiunt, ut Deus propitius in iratum commutetur, quod secundum doctrinam Reformatorum fieri nequit. Venialia autem ista sunt, quæ id non effectum dant, ut homo reatum æternæ mortis reapse incurrat. Vnde Paulus: *Nulla igitur nunc est condemnatio (nihil, quod condemnationem actu inducat) in ijs, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem incedunt, sed secundum Spiritum, h. e. qui à peccatis contra conscientiam immunes sunt.* Sunt enim peccata, inquit Augustinus, de mortalibus verba faciens, de quibus generaliter cavendis atq; cohibendis admonemur præcepto Apostolo, ubi dicit: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis eius, His quippe ne obediamus ad ea, quæ non licent, vel minus decent, quotidianâ & perpetuâ consuetudine certandum est.* Subjicit exempli loco adulterium, à quo & similibus sceleribus qui se auxiliante Dei gratiâ immunes præstant, eos in Scriptura justos dici, ait, etiamsi sine omni peccato non vivant. *Quia sepe in levissimis, inquit, & aliquando incautis obrepit peccatum, & justis fuerunt, & sine peccato non fuerunt.* Vnde alibi: *Etiam si non hic vivatur sine peccato, licet mori sine peccato, dum subinde veniâ deletur, quod subinde ignorantia vel infirmitate committitur.* Hæc Augustinus. Ideo autem dictum discrimen hodie cum primis diligenter inculcandum est, (atq; utinam loco spinosarum quæstionum & controversiarû sæpe fieret, cum magno certè emolumento fieret,) quoniam qui enormibus flagitiis dediti sunt, huc

huc vulgò confugiunt : *Omnes sumus miseri peccatores* ; ac si pro-
pterea, quòd renati infirmitatibus obnoxii sunt, iidem vel avari
sint, vel scortatores, vel adulteri, vel iniusti, vel contentiosi. Et
hæc *octava difficultas* est, cui uno verbo *nonam* annectimus. Qui
adserit ; hominem gratiâ Dei excidere non posse, doctrinam de
pœnitentia lapsorum planè pervertit : per illam enim homo ex
statu iræ in statum gratiæ reponitur : juxta tenorem autem doctri-
næ Reformatorem fieri non potest, ut semel justificatus statui iræ
denuo obnoxius fiat. Hæc igitur ita se habent.

XLII.

Porro qui *gratiam necessitantem* statuunt, adhortationibus,
quæ ad pietatem instituuntur & in Scripturis urramq; paginam fa-
ciunt, omnem vim suam detrahunt : præsertim si id addant, ho-
minem de statu gratiæ deturbari non posse. Id quod assumtâ ali-
quâ similitudine (cùm ille modus ad hoc, ut res perspicuè propo-
natur, multum conducatur) ita ostendo. Stet alicubi ædificium, co-
lumnis undiquaq; fulcitum, parietibus munitum, & ita ab omni
parte instructum, ut cadere nullo modo possit. Veniat quis &
valde sollicitus sit, ut succurrat ædificio, ne corruat ; ipse admo-
veat manum, hortetur alios ad fulcra supponenda. Nonne homo
iste stolidus esset, & frustra omnia ageret ? Eodem modo, si conver-
sio hominis & perseverantia ejusdem à parte Dei (*gratiam irresi-
stibilem & inamissibilem conferentis*) tantum pendet, omnes adhor-
tationes sunt frustraneæ. *Quòd si autem illæ frustraneæ non sint,*
ut certè non sunt, pendebunt omnia simul à cooperatione hominis, h. e.
ab homine in virtute gratiæ liberè operante, liberè credente, liberè per-
severante : Nam cooperari gratiæ est operari per gratiam, ut alicu-
bi ipse S. Augustinus explicat. Cujus doctrinam de gratia,
cui resisti nequeat, *Massilienses* & alij hoc ipso ariete, quò nos eam
nunc arietamus, (quòd vid. ipsa etiam adhortationes inanes faciat)
haud parum labefactarunt. Quapropter etiam Augustinus librum
de correptione & gratia scripsit, in quo vehementer se torquet, &
quò se vertat, nescit, dum adhortationes factas rectas præstare ni-
titur. Dicit corripiendos esse homines & ad resipiscentiam exci-
tandos, *ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur ; sed*
addit è vestigio illa, *Si tamen, qui corripitur, filius est promissionis, ut l. de corr. & gr.*

Decima Diffi-
cultas in hoc
consistit : quod
gratia necessitas
adhortationib9
ad pietatem om-
nem vim suam
detrahit.

Homo cooperas
in virtute gra-
tiæ liberè ope-
rans, liberè cre-
dens, liberè per-
severans.
Cooperari gra-
tiæ, est operari
per gratiam.
Augustinus mi-
rè se torquet, &
quò se in hac
decima difficul-
tate vertat, ne-
scit.

G

strepi- c 6.

August. aliquid
obtinere,

strepitu correptionis forinsecus insonante atque flagellante, Deus in illo intrinsecus occultâ inspiratione operetur & velle. Quæ quomodo cum prioribus cohæreant, quilibet videt. In uno tamen, quod vult, obtinet S. Augustinus, dum doctrinam de electione huc facere docet, ut omnia ad salutem ducentia & facientia in solidum Deo adscribantur. Alias non video, quomodo ea promovendæ praxi multum prodesse possit: Cum enim nemini revelatum sit, an ex electorum numero sit, nec ne; ex eo capite, quod electus vel non electus sit, eum nec cohortari, nec dehortari possumus. Quæ difficultas numero decima est.

XLIII.

Difficultas un-
decima circa
absolutam cer-
titudinem salu-
tis versatur.

Sess. 136. cap. 5,
art. 9.

Certitudo salu-
tis conditiona-
ta.

l. 2. ult.

Porro si vera sunt, ut sunt verissima, quæ hætenus de eo, quod renatus benevolentia Dei iacturam facere possit, docuimus: suâ sponte cadit *absoluta certitudo salutis*, quam Dordracenses his verbis adstruunt: *De hac electorum ad salutem custodia, vereq; fidelium in fi- de perseverantia, ipsi fideles certi esse possunt, & sunt pro mensura fidei, quâ certo credunt, se esse & perpetuò mansuro vera & viva ecclesia membra, habere remissionem peccatorum & vitam æternam.* Hæc illi. Subit autem mirari, qui tantam salutis certitudinem adserere audeant, cum aliâs omnia veræ certitudinis fundamenta subvertant, ut supra vidimus. Nos itaque *certitudinem salutis conditionatam* facimus, idque secundum Scripturam, quæ nunquam non illud ingeminat: *Qui perseveraverit usq; ad finem, salvus erit.* Nec possumus aut debemus nobis certiùs salutem polliceri, quam Scriptura eam promittit. Quid quod res aliter se habere non possit: Cum enim homo ea de re certus sit, quod spe salutis, quæ pro præsentis indubitata esse potest, posthac excidere queat, de finali perseverantia non potest non esse dubius, ex qua tamen de certitudine salutis unice judicandum. Id quod nemini mirum videri debet, cum ipse Deus de eo, num ille vel iste ad salutem certo perventurus sit, ex finali in fide perseverantia iudicium ferat. Vnde rectissimè Scriptor *de vocatione gentium.* In remotissimo, inquit, ab humana cognitione secreto præfinitio hujus electionis abscondita est, & de nullo ante ipsius finem pronunciari potest, quod in electorum gloria sit futurus, ut perseverantem humilitatem utilis metus servet, & qui stat, videat, ne cadat: & si fortè aliquâ victus tentatione corruerit, non absorbeat^{ur} tristitia,
nec

nec de ejus miseratione diffidat, qui allevat omnes, qui corruunt, & erigit omnes elisos. Hæc ille. Præcipuum argumentum, quò Reformatorum sententia confirmari potest, suppeditat illud Pauli: *Quis nos separabit à caritate Dei? — Certus enim sum, quòd neq, mors, neq, vita, &c. neq, ulla alia res creata poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Sed probè notandum, Paulum de custodia sanctorum à parte Dei verba facere, ut *Guilielmus Estius* bene ex *Cajetano & Toletò* ad hunc locum observat. Dixerat paulò ante Apostolus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam Filio non pepercit, &c.* Sensus igitur eorum, quæ sequuntur, est: Cum tanta sit Dei caritas, ut ista omnia fecerit & filium facere voluerit, nunquam futurum est, ut nos amare desinat. Inde igitur rectè concluditur, Deum sanctis auxiliò suò nunquam defuturum; id autem inde certum non est, ipsos sanctos officium suum nunquam esse neglecturos. Nonnulli, ut hoc etiam addamus, verbis Apostoli inducti existimarunt, Paulo suam in bono perseverantiam divinitus revelatam fuisse: Sed falsum id est: quia enim se reprobum fieri posse, clarè statuit, de electione sua certus non fuit. Vnde *Augustinus*: *Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivit, in numero predestinatorum se esse presumat: quia id occultari opus est in hoc loco, ubi sic cavenda est elatio, ut etiam per Satane angelum, ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus.* Et ista difficultas undecima est. Pergamus ad alia. Rom. VIII, 35. 38.39.

XLIV.

Vidimus hætenus multos errores, quos *absolutum decretum* & *gratia necessitans* pepererunt, nec omnes tamen vidimus: restant duo tresve adhuc insignes. Vnus est, quòd *gratia ad conversionem necessaria paucis (electis) tantùm conferatur, reliquis non item*: quòd si enim omnibus donaretur, omnes converterentur: nam infallibiliter conversionem operatur, ut Reformati existimant. Hinc etiam causa, ob quam maxima hominum pars æternùm damnatur, non in ipsos homines, sed in Deum referenda est: non salvantur enim reprobi, quia non præstant, quæ ad salutem consequendam necessaria sunt; ideo autem non præstant, quia gratiâ, quæ ad præstanda illa requiritur, destituuntur, gratiâ illâ ideo destituuntur, quia Deus eam nõ contulit, immo, quia ab æterno eam ipsis denegare decrevit: ita enim

Duodecima difficultas in hac questione consistit: An gratia ad conversionem necessaria paucis tantum Electis conferatur, reliquis non item.

Sess. 136. cap. 1. enim Dordracenses : Quod autem aliqui in tempore, inquirunt, fide à Deo donantur, aliqui non donantur, id ab aeterno ipsius decreto pro-

art. 6.

venit : Omnia enim opera sua novit ab aeterno, Actor. XV. 18. Ephes. I. 11. secundum quod decretum electorum corda, quantumvis dura, gratiose emollit & ad credendum inflectit, non electos autem iusto iudicio sua malitiae & duritiae relinquit. Hæc illi. Cæterum quis non videt, ista omnia universæ Scripturæ diametro contraria esse? num illa gratiam conversionis ad paucos restringit? num illa interitum ullius hominis denegatæ gratiæ acceptum fert? Res a deo clara est, ut

l. c. cap. 3. & 4. ipsi Dordrechtani scribere necesse habeant : Quod multi per ministrium Evangelij vocati non veniunt & non convertuntur, hujus culpa non est in Evangelio, nec in Christo per Evangelium oblato, nec in Deo per Evangelium vocante & dona etiam varia iis conferente, sed in vocatis ipsis. Hæc iterum illi. Non confugiunt, ut videmus, ad lapsum primorum parentum, quod dum Augustinus facit, in cassum quidem laborat, attamen magis consentanea loquitur. Cæterum aperte hinc ostendunt, quod absolutum decretum & gratia necessitans paucis destinata consistere planè non possint : Si enim in Deo vocante & dona gratiæ per Evangelium largiente culpa & defectus non est, ob quem innumeri non convertuntur, quomodo decretum Dei facit, ut multi gratiâ ad conversionem necessariâ destituantur? si à parte hominis gratiam repudiantis culpa est, à parte Dei gratiam vi decreti denegantis esse non potest. Video, argumentum hinc formari posse, redarguendis omnibus, quos in hac doctrina Reformati fovent, erroribus sufficientissimum. Qui ob gratiam Evangelij ultro repudiatam adeoque suâ culpâ unicè pereunt, illos Deus, quantum in se est, vult salvos, illos redemit Christus, illi gratiam ad conversionem sufficientem & omnia consequuntur, quæ ad hoc requiruntur, ut manifestum fiat, defectum non in Deo sed in hominibus habere. Atqui omnes, qui damnantur, ob gratiam Evangelij ultro-repudiatam, &c. Ergo.

Decima tertia

Difficult : fluit ex priori : Deum non omnes seriò, hoc est, ita vocare, ut eos ex animo salvos velit.

XLV.

Hæc duodecima difficultas fuit, quæ decimamtertiam statim parit : quòd si enim adjutorium gratiæ, sine quo homo converti non potest, Deus aliquibus tantùm impartitur, consequens est, eum non omnes

omnes seriò, h. e., ita vocare, ut eos ex animo salvos velit. Qua ratione aut contraria Deo voluntates circa idem objectum tribuenda, aut duplicitas animi ei affingenda, ex quibus duobus utrum magis absurdum & impium sit, incertum est. Vnde mihi sententiam Reformatorum nihil magis, quam hoc ipsum, invisam & exosam semper reddidit. Bonus certè vir non est *σι φυχος*, quomodo igitur in Deum hoc ullà ratione quadrabit? Quæ cum ita sint, invicta veritatis vis Dordrechtanis ista iterum extorquet: *Quotquot per Evangelium l. c. art. 8. vocantur, seriò vocantur: Seriò enim & verissime ostendit Deus verbo suo, quid sibi gratum sit. Nimirum, ut vocati ad se veniant. Seriò etiam omnibus ad se venientibus & credentibus requiem animarum & vitam aeternam promittit. Hæc illi. Sed verba tantum sunt: quomodo enim dici potest, quòd is puerum eum præsentissimo vitæ periculo aquis fortè immersum seriò vocet, ut ex lacu ad se veniat, qui, cum eum solas extrahere & ita à submersione liberare possit, id tamen nec facit, nec facere cupit? Rectius itaq; se habent, quibus sententiam suam Reformati Thorunienses prodiderunt: Falsò accusamur inquit, quasi non omnes verbo Evangelij vocatos, seriò & sincerè aut sufficienter à Deo ad poenitentiam & salutem vocari doceamus, sed plerosq; tantum simulatè & hypocriticè sola externâ voluntate signi, cui nulla interna voluntas beneplaciti subsit, ut qui nullo modo omnium salutem velit. A quâ sententiâ, ex malè intellectis, aut etiam incommodis nonnullorum verbis in nos detortâ, longissime nos abesse, & Deo T. O. summam veritatem & sinceritatem in omnibus eius dictis ac factis, imprimis verò in verbo gratia ad salutem vocantis, tribuere, nec ullas contradictorias in ipso voluntates fingere, sanctissime profiteamur. Hæc illi. Ubi tamen observandum, ista omnia itidem frustra dici, nisi statuatur, Deum singulis, qui vocantur sufficientes ad veniendum vires largiri; quod ita disertis verbis ibi non exprimitur. Ad Augustinum quod attinet, vel centies etiam duplicem vocationem, & duplices vocatos introducit, alios, qui secundum propositum vocati sint, alios, qui non item. (Videatur l. de prædest. sanct. c. VI, l. de bon. pers. c. XVI. de cor. & gr. c. VII., c. XIII.) Nec potuit aliter, quia erroneam de absoluta electione hypothefin semel admisit. Et hæc decimatertia difficultas est.*

Thorunienses
Reformati aliquid quidem dicunt ad hoc, sed non omnes.

Augustin. ex erronea de absol. elect. hypothef. duplicem vocationem & duplices vocatos introducit.

Bremenſium
Reformatorum
moderatioſen-
tētia ex parte &
in comparatio-
ne commēdatur.
Ludovici Cro-
cii Syntagma, in
quo Dyodeca-
dem diſſertatio-
num exegeticar.
& apologeticar.
habet.

Georgius Caf-
ſander proteſtā-
tibus paulò æ-
quior, Mogun-
tiaz & Monaste-
rii apud Ieſuitas
atheus audit.

Hermannus
Hildebrandus.

Bremenſes, dum
gratiam neceſſi-
tantem ſtatuunt
propria vineta
cædunt.

Accedimus jam ad indagandam & examinandam *Bremenſium*
Reformatorum ſententiam, qui alijs ſemper moderatioſes extiterunt
& in nonnullis longè ſaniora docuerunt, quàm alij ſuæ partis. *Lu-*
dovicus Crocius, ut de modernis præcipuè dicam, *Syntagma* edidit,
in quo univerſalitatē gratiæ Dei & meriti Chriſti ita adſtruxit,
ut magnam apud multos ſuæ partis invidiam ſibi conſarit, eouſq;
ut ſcriptis ſociorum ſuorum petitus & exagitatus fuerit. Quin
ſparſi ſunt in Belgio & alibi rumores, à *Theologis Bremenſibus Papi-*
ſium, Photinianiſmum, Socinianiſmum, Pelagianiſmum, & neſcio quas
alias hæreſes foveri & diſſeminari. (Ita nim. vapulant omnium
partium moderatioſes, quod etiam exemplum *Georgij Caſſandri* nos
docet, qui, etiamſi in eccleſia Pontificia mortuus ſit, quia tamen no-
bis Proteſtantibus paulò æquior fuit & à ſtudijs partium alienus,
Moguntiaz & Monasterij apud Ieſuitas hodie *atheus* audit.) Porro
in ipſa etiam Brema inter Collegas exorta ſunt diſſidia. Quam ob
cauſam *Hermannus Hildebrandus*, ipſe quoque ex moderatorum Bre-
menſium numero unus, de tribus articulis, vid. *de ſufficientia & effi-*
cacia mortis Chriſti, de cauſa meritoria reprobationis, & denique *de pri-*
vata communione Orthodoxam, ut vocat, *Declarationem* edidit, eamq;
unà cum judicijs magnorum partis Reformatæ Theologorum per
literas hinc inde impetratis evulgavit. Nec *Ludovicus Crocius* ca-
lamo pepercit, ſed *Dyodecadem*, ut vocat, *diſſertationum exegeticarum*
& apologeticarum Syntagmatis publico dedit, ubi noſtram de univer-
ſali & ad omnes pertinente gratia & benevolentia Dei ſententiam
tum dictis Scripturæ tum argumentis Theologicis ita firmavit, ut
dubitem, an quiſquam ex noſtris felicitiſ illud præſtare poſſit.
Docet etiam cum *Hildebrando* hinc inde, Chriſtum *ex intentione Pa-*
tris ſui pro omnibus & ſingulis mortuum eſſe, atq; ita recedit à ſen-
tentia, quæ in Dordrechtanorum confeſſione continetur, & à nobis
ſuperius allata fuit & improbata.

XLVII.

Cæterum utat hæc ita ſe habeant, unum tamen Bremenſes re-
tinent, quò ſervatò priora illa, in quibus nobiſcum conſentiunt, fir-
mo talo ſtare non poſſunt, præſertim ſi conſequētiſ eos urgere ve-
limus. Adſtruunt vid. *gratiam neceſſitantem*, eamq; ad converſionem
neces-

necessariam & electis vi decreti electionis peculiarem faciunt. Et Ludovicus quidem Crocius eo fine scribit, quod electio nihil aliud *Dissert. IX.*
fit, quam consilium ac propositum Dei, quo ex merissima gratia in Christo n. 86.
ab aeterno constituit, ipsi hoc gratiosum lumen verbi ac Spiritus sui dare, per
quod postmodum est peccatoribus corruptis actu fideles in Christo & beati ef-
ficiantur. Ecce à decreto electionis derivat, quod nonnulli ex vir-
tute & operatione verbi & Spiritus ipsius prae alijs actu & reapse fideles Dei
Filijs sunt, ut paulò post loquitur. Ubi tamen observandum, Bremen-
ses, etsi specialem & efficacem, quam vocant, gratiam reprobis de-
negent, iisdem tamen gratiam quandam communem concedere,
quam Deus confert injectis orationis seu bonorum desideriorum scintillis; Conradus Ber-
ut Conradus Bergius loquitur. Crocius alicubi scribit, Deum per ordi- gius.
nariam verbi predicationem tantum virium supernaturalium hominibus *Diss. VI. n. 134.*
audientibus conferre, (non solum affectu, sed effectu quodam) quantum *Diss. XI. n. 113.*
ad positionem omnium eorum, quae (hominibus) ex parte Dei necessaria
sunt ad amovendam naturalem repugnantiam. Hæc Crocius. Verùm Crocius.
ut communis illa, quam Bergius ponit, gratia ad hunc salutarem l. c. n. 165.
effectum, fatente ipso Bergio, nempe justitiam & vitam aeternam con-
sequendam, non sufficit; ita quoque gratia illa, quam Crocius ad-
struit, hucusque vim suam non extendit, ut homo proximè & immedi- *Vid. Diss. IX.*
atè credere & in fide perseverare possit. Et ut paucis nos expediamus, n. 101.
quicquid Bremenses communi isti gratiæ tribuant, tantum *Bremensium*
certè non tribuunt, quantum homini ad salutarem fidei actum eli- *correctio.*
ciendum adeoque ad conversionem satis est. Quò positò non tantum
ista omnia, quòd Deus homines seriò vocet, & salvos velit, & quòd
Christus pro omnibus mortuus sit, corruunt; sed causa etiam da-
mnationis in Deum unicè devolvitur. Scio, quanto conatu non
tantum Bremenses, sed omnes hodie Reformati ultimum illud à se
amoliri satagant; sed amoliri non possunt, quamdiu gratiam effica-
cem paucis tantum attribuunt: ita enim reliqui eam ob causam non
convertuntur, non quia nolunt, sed quia non possunt: ideo autem
non possunt, quia Deus vires ad conversionem necessarias non confert.
Atque hac ratione defectus in Deo hæret, non in homine. Porrò si
Deus ad istum modum cum hominibus agit (quod Bremenses &
alij multis in locis innuere videntur,) ut electis gratiam specialem im-
pertiatur, quæ infallibiliter convertantur; reliquis autem commu-

nem

nem gratiam, quã possint converti, si velint; voluntas salvandi ho-
mine, quæ in Deo est, *absoluta* simul erit & *conditionata*: absoluta, si
ad electos, conditionata, si ad reprobos respicias. Duplex quoq; sa-
lutis via constituenda erit, una, quæ electis, altera, quæ reprobis pa-
teat. Sed ubi in Scriptura tale discrimen reperitur? Valeat igitur
gratia necessitans, quæ, si verum fateri volumus, *causa omnium in hac*
doctrina errorum extitit, & adhuc existit.

XLIIX,

Aboluti decre-
ti sententia lon-
gam errorum
caudam post se
trahit; efficitq;
quod ex illo fo-
te Calviniani
admodum tenu-
iter de Sacra-
mentis sentiant
& loquantur.

Antequam porrò ad ea, quæ restant, progrediamur, illud ad-
huc monendum, *absolutum decretum* semel adsertum non solum
Reformatis necessitatem quandam imponere, tot tantosq; errores
quos hætenus recensuimus, amplectendi; sed etiam ab eodem fon-
te manare, quod *de sacramentis* tenuiter adeo sentiunt & loquuntur.
Sacramenta vid. nuda & mera ipsis signa sunt, ne *secundum se spe-*
Etata effectus supernaturales & spirituales ullos producant. Hinc in Eu-
charistiæ sacramento veram & substantialem corporis & sanguinis
Domini præsentiam tollunt; id quod si non aliunde, inde cer-
tè manifestissimum est, quòd ipsam Corporis Christi substantiam
in cælo tantum collocant, quæ si in cælo ita est, ut alibi non sit,
(quod illi volunt, quomodo, quæso, in terris, ubi eucharistia cele-
bratur, præsens est? Ideo autem veram & realem corporis Christi
præsentiam tollunt, quia *communione corporalem*, quæ per proprie-
dictam, h. e., *oralem manducationem* fit, nihil prodesse statuunt. Qua
de re alibi. Nunc ad id præcipue attendimus, quòd alteri novi fœ-
deris sacramento, baptismo vid., omnem regenerandi vim, quam
Scriptura ei tam disertis verbis tribuit, detrahunt, & infantibus,
antequam lavacro illo purgantur, locum inter sanctos & filios Dei
adignant, quæ annon Pelagianismo, quem alias execrantur, affi-
nia sunt, quilibet iudicet. Fons autem & scaturigo istius erroris
est *aboluti decreti assertio*; quòd si enim infans immutabili Dei de-
creto destinatus est exitio, quid proderit baptismus? quòd si item
ad salutem irrevocabili voluntate electus est, quid oberit, si aqua
baptismi non abluatur. Hinc, inquam, nimis tenuiter de baptismi
effectu sentiunt. Id quod nobis observandum fuit, ut ita, quam
longam errorum caudam *absolutum decretum* post se trahat, eò fiat
manifestius. Dicunt ablationem, quæ aqua fit, externam quid esse,
adeoq;

adeoq; internam animi immutationem juvare nihil posse; sed notum est, nos externæ ablutioni regenerationem non ita nudè adscribere: Spiritum S. enim causam ejus principalem constituimus, aquam autem instrumentalem, sicut huic objectioni B. noster Lu. D. Lutheri eloquens dudum obviam ivit, in divina epistola illa, quam ad Helvetios aliquando de disidiis inter nos & Reformatos Germano idiomate perscripsit. Dicit ibi, *utringq; contentiosis clamoribus diu satis certatum esse. Cumq; experientiâ teste, ab utraq; parte iis nihil quicquam effectum sit, tandem à vociferationibus & convitiis abstinendum esse, & quidem hoc ipso fine, ut Spiritus S. (cui contendendi & convitiandi libidine obfistitur,) suas in nobis operationes exercere, nos veritatem discere & caritatem in animis nostris diffundere possit. O divinum divini viri consilium!*

XLIX.

Cæterum ut ad finem properemus. Vidimus hætenus, quæ sit *Dordrechtanorum* de propositis doctrinæ capitibus sententia. Vidimus, quòd *Thorunienses* ulteriùs progressi sint, & insignem cum primis errorem, quòd fidelis gratia Dei excidere nequeat, missam fecerint. Faxit Deus, ut *unanimes ille omnium Polonicarum Ecclesiarum consensus* innumeros alios istius partis veritati lacretur. Vidimus etiam, quousq; *Bremenses* pervenerint, & ubi adhuc hæreant. Det Deus, ut in agnoscendis & improbandis erroribus porrò feliciter progrediantur, & gratia ad conversionem necessariam vim tribuant, quam Scriptura tribuit, & multa, immo omnia erunt expedita. Mirum non est, fateor, totum negotium simul & semel confici non posse: præterquam enim, quòd res ita facilis non est, opiniones, quas quis cum lacte materno quasi imbibit, abjicere; difficillimum præterea, ex iis, quæ præ omnibus aliis maxime intricata & impedita sunt, se expedire. *Quis ex tantis tenebris monachorum sine ulla offensione egredi potuit?* Scripsit olim modestissimus Philippus, ad ea, quæ à se & aliis suæ partis parùm circumspèctè, ut loquitur, dicta & scripta fuerant, excusanda. Ad eundem modum haud immeritò hîc dixeris: Quis ex difficillimis & intricatissimis quæstionibus sine ulla offensione se extricare possit? Sed hoc *ὡς ἐν παρόδῳ*. Vidimus etiam supra, quid *Iohannes Camero* dudum in Gallia de amplitudine gratiæ Dei & meriti Christi docuerit, illud nunc addendum est, eum duos eximios reliquisse discipulos.

Repetitio priorum, quæ hætenus ventilata.

Totius Negocij difficultas.

Philip. Melant.

Iohannes Camero duos reliquit eximios discipulos.

H

pulos

Amyraldum & Testardum.

Synodus Alenconiensis.

Spanheimius, Professor Leidensis in Belgio.

Franciscus Gomarus rigidissimus absoluti decreti patronus.

Augustinus ad Iulianum versutiss. Pelagian. l. 1. cont. Iul. c. 2.

Quæ nostra orthodoxa de prædestinatione sententia.

1. Petr. I. 2. Rom. VIII, 29. Cap. XI. 2.

pulos, *Amyraldum* vid. & *Testardum*, qui vestigiis præceptoris feliciter insistant, & eandem doctrinam profitentur. Quod cum alios in Gallia Reformatos ministros offendisset, habita propterea est, *Synodus Alenconiensis*, (cujus acta Crocius citat,) & Amyraldo atq; Testardo, ut, quæ hætenus docuerunt, porro doceant, permissum fuit. *Moses Amyraldus* præterea sententiam suam publico scripto explicavit, cui *Spanhemius*, Professor Leidensis in Belgio, qui rigidioribus addictus est, aliud scriptum opposuit, quod nuper publicam lucem jam adspexisse dicunt; nobis autem illud videre nondum contigit. Deniq; *Franciscus Gomarus*, quem jam supra rigidissimum absoluti decreti patronum diximus, horridam sententiam suam paulò ante obitum beneficio publicæ disputationis orbi Christiano adhuc semel obtrudere voluit; sed impeditus à Collegis disputationem illam nec habere, nec publico dare potuit, ut referunt, qui Gröningæ commorati sunt. Deus illis felices progressus largiatur, qui veritatem agnoscere incipiunt. Nos etiam Spiritu S. suo ita regat, ut multos veritati lucrifaciamus, & si quos eluctandi conatus in adversariis deprehendimus, eos non impediamus, sed præclare juvemus. *Te sanare potius cupio, quam irritare*, scribit Augustinus ad Iulianum, versutissimum illum Pelagianum. Idem nobis unice spectandum. Et hæc hætenus.

L.

Nunc paucis ostendendum, quæ nostra sit de prædestinatione sententia. Docemus, eam factam esse secundum præscientiam fidei, idq; autoritate Scripturæ permoti: ita enim Petrus: *Electis*, inquit, *καὶ ἐκλογῆς* secundum præscientiam gratia & pax multiplicetur. Et Paulus: *καὶ ἐκλογῆς*, quos præscivit Deus, illos & prædestinavit. Et iterum de prædestinatione ex instituto agens; *Non abiecit*, inquit, *Deus populum suum, οὐκ ἐκλογῆς* quem præcognovit. Hæc ita Scriptura. Ut autem sententia nostra eò magis perspicuè proponatur, & eò melius percipiatur, observandum, eligere nihil esse aliud, quam alios ab alijs segregare & separare. Cum igitur secundum præscientiam Deus homines elegerit & alios ab alijs segregarit, necesse est, per præscientiam illam aliquid in iis, qui electi sunt, præcognitum fuisse, quod in alijs prævisum non fuit: Quomodo enim alias secundum præsci-

præscientiã electio & separatio illa fieri potuit? Hæc igitur ita se ha-
bent. Quòd autem illud, quod in eligendis à Deo præcognitum
fuit, & cujus intuitu eos Deus elegit, nihil aliud quàm *fides* sit, facile
liquet: per fidem enim homines in tempore discernuntur, ut illi,
qui eam habent, electi & heredes regni cœlestis sint, qui eã destitu-
untur, non sint. Fit igitur argumentum: *Cujus intuitu in tempore salva-
mur & electi habemur, ejusdem intuitu in æternitate ad salutem electi sumus;
At qui intuitu fidei, &c. Ergo.* Addo hoc; Si fides in tempore non ob-
stat, quò minus gratuita sit & justificatio & salvatio, eadem non ob-
stabit, quò minus gratuita sit electio: ut enim fides in tempore,
quoad initium, progressum & perseverantiam suam non à nostris
viribus, sed à speciali Dei gratiã unicè pender, ita talis intellectui
divino in æternitate objecta fuit. Quod unicum si observetur, diffi-
cultatibus, quæ hîc moventur à Reformatis, satisfieri facillime po-
test. Vnde hoc monitum *Tossano*, contra quem *Hunnus* noster (qui *Vid. Hunn. de*
in hac doctrina primæ simplicitati suæ restituenda multum, si *præd. p. 675.*
non omnia præstitit) disputavit, *fides in oculis* fuit. Caterum ut ve-
rissima, ita etiam antiquissima est nostra sententia: ante *Augusti-
num* enim nemo extitit, qui eam non amplexus fuerit. Vnde *Prosper*
Augustino in epistola, quæ libro *de præd. sanct.* præmittitur, hoc ob-
jicit: *Illud etiam, qualiter diluatur, inquit, quæsumus, demonstrare, quod re-
tractatis priorum de hac re opinionibus pene omnium par invenitur & una
sententia, qua propositum & prædestinationem Dei secundum præscientiam
receperunt: ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumelie fecerit, quia fi-
nem uniuscujusq; præviderit, & sub ipso gratia adiutorio, in qua quisq; futu-
rus esset voluntate & actione præserit.* Hæc *S. Prosper*. Quod ipse etiam
Aug: ante exorta cum *Pelagio* certamina nostræ sententiæ addidit
fuerit, ex scriptis ejus, quæ ante illa emisit, discere possumus. Ad-
scribo unum existis locum: *Nemo eligitur, inquit, nisi jam distans ab lib. 1. quæst. ad*
illo, qui reijitur: unde, quòd dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi con- *Simpl. q. 2.*
stitutionem, non video, quomodo sit dictum, nisi de præscientia fidei & operû
pietatis. Hæc *Augustinus*. L.I.

Haecenus duas exercitationis nostræ partes absolvimus, dum *Tertia & ul-
difficultates, quæ Reformati in hac doctrina negotium faceffunt, ma hujus exer-
oculis omnium exposuimus, & quæ nostra de unoquoq; propositæ citationis pars:
doctrinæ capite sententia sit, simul adjecimus. Restat tertia, eaq; Quales diffi-
cultat. nostram*

H 2

ulti-

Par-

Partem urge-
ant, & quomodo
illæ solvendæ.

I. Difficult.
An & cur Deus
O.M. innume-
ris hominibus
verbum suum
non annunciari
adeoq; nec gra-
tiam offerre cu-
raverit.

Psal. CXLXII,
19. 20.

Eph. II, 12.

*ultima pars, ubi consideraturi sumus, quænam difficultates nostram partem hîc urgeant, & quomodo illæ, ac quousq; juxta Scripturam solvi possint. Est autem una inter eos maximè præcipua, unde reliquæ, quotquot ferme hîc occurrunt, difficultates, tamquam rivuli à fonte suo promanant. Est autem ista. Quibus Deus non curat annunciari verbum, adeoq; nec gratiam ad obtinendam salutem necessariam offert, illos non vult salvos. Atqui Deus innumeris hominibus non curat annunciari verbum, adeoq; nec gratiam ad obtinendam salutem necessariam offert. Ergo Deus innumeros homines non vult salvos. Major nititur immotò fundamentò: Quòd si enim seriò Deus vult, ut homines finem consequantur, media quoque ad finem illum consequendum simpliciter & absolutè necessaria iis non denegabit; præsertim, quia homines, quamdiu sibi relinquuntur, media illa adhibere non possunt, sed à Deo vires & facultatem ad id expectare necesse habent. Ad hæc probè observetur, nos hoc ipso ariete quem adversarij contra nos hîc adhibent, contra ipsos aliàs uti, & doctrinam eorum de gratia efficaci paucis vi decreti electionis destinata eo penitus convellere, ut supra patuit. Ad minorem quod attingit, illa argumentis partim ex Scriptura petitis, partim ab experientia ductis ita confirmatur. Scriptura V. T. nobis indicium facit, Deum istis temporibus unicam Israelitarum gentem sibi in peculium delegisse, iisq; voluntatem suam manifestasse; reliquis autem tot millium millibus idem beneficium non exhibuisse, unde re-
gus Psalmista: *Annunciat verbum suum, inquit, ipsi Jacob, statuta sua & judicia sua Israeli. Non fecit sic cuilibet genti, & judicia ejus non noverunt.* Accedit experientia & luculentissimè attestatur, tot seculis tot myriades hominum ante adventum Servatoris luce verbi divini caruisse, quin Paulus eousq; progreditur, ut eos *Dei expertes in mundo* fuisse adseveret. Nec temporibus adventum Servatoris subsecutis omnibus & singulis verbum Dei annuntiatum est. Augustinus hinc inde scribit, multos suo tempore adhuc superfuisse paganos, quibus verbum Dei prædicatum nunquam fuerit. Quin tales (ne de Americanis quicquam dicamus,) forsitan adhuc hodie multi existunt.*

LII.

Hæc prima & præcipua difficultas est, cui ita obviam eundem,
Major

Major allati argumenti (ut terminis artium utamur & perspicuè respondeamus,) limitanda est hoc modo: Quibus Deus, *quantum in se est*, non offert media salutis, illos non vult salvos. Hinc minorem inficiamur: non enim Dei, sed hominum culpâ factum est, quòd innumeri illi verbi divini annuntiatione destituti fuerunt. Id quod ita patet. Deus dum primis parentibus post lapsum voluntatem suam de genere humano per Messiam redimendo ipse partefecit, omnes & singulos homines ad se vocavit & invitavit: non plures enim tum extabant; Adamo etiam injunctum sine dubio fuit, voluntatis divinæ indicium posteris facere; quod ab eo bona fide præstitum esse, quis dubitet? Idem Noacho & liberis ejus post diluvium factum est; omnes vid. & singuli homines tum denuo vocati sunt. Deniq; Servatore in communem hanc lucem edito & in cælo translato Apostoli ad annunciandam Dei voluntatem in totum terrarum orbem missi sunt. *In omnem terram exivit sonus eorum*, inquit Paulus, & *in fines orbis terrarum verba eorum*. Nec opus tamen fuit, ut singulis in pagis verbum Dei ab ipsis prædicaretur: uti enim, qui ignem regioni alicui inferre cupit, officio suo satisfacit, si in cacuminibus montium rogos struat eosq; incendat; sicut etiam princeps (quâ similitudine Ludov. Crocius utitur) Ludov. Crocius. *Diss. XII. n. 67.* cives sufficienter in aulam citat, si decretum in præcipuis urbis plateis, etsi non in omnibus obscuris angulis, promulgari curet; ita hîc etiam se res habet. Toties igitur Deus omnes vocavit, toties media salutis omnibus obtulit, unde quòd alij iis postmodum caruerunt, non Dei sed ipsorum culpâ unice factum est. Iustissimo igitur iudicio *sivit Deus gentes* (in pœnam, quòd verbo Dei per culpam & negligentiam suam semetiplos privarunt,) *aliquandiu suis ipsarum viis incedere, & tempora istius ignorantia dissimulavit.* Præterea electio Iudaicæ gentis, tempore antiqui fœderis facta, non obstat universali vocationi. Primò enim reliqui vias rectas sponte suâ deseruerant. Deinde populo Iudaico inseri poterant, qui volebant. Deniq; electio illa non peculiariter fiebat & faciebat ad consequendam vitam æternam: unde illi, qui ne quidem profelyti erant, salvari poterant, quales fuerunt Hiob, Nebucadnezar, Cyrus, amici Patriarcharum, alij. Quin erat in templo Hierosolymitano atrium gentium, ut notum est. Hæc igitur ita se habent.

Gen. III:

(Semen mulier. conteret caput serpentis) Universal. propos. est, omnib. hominib. competens.

Rom. X, 18.

Ludov. Crocius. Diss. XII. n. 67.

Act. XIV, 16.

XVII, 30.

Secunda diffi-
cultas, ex nostr.
part. an justum
sit. Deum pro-
pter peccata ali-
orum, majorum
gratiam istam
cuiquam dene-
gare: cum illa
majorum pecca-
ta posterorum
peccata nō sint.

Item
Si singulos Deus
vult salvos, alic-
na culpa non
obstabit, quo-
minus & singu-
lis quæ ad eva-
dend. damnat.
necess. submini-
stret.

Rom. I.
Rectæ rationis
lumine homi-
nes nō debent
abuti.

Causa damnat.
remota & pro-
pinqua.

Hannius.
De predestin.
p. 813.

Cæterum, dum ista meditor, occurrit, quod rege-ri hinc potest ad istum modum. Si non obstante peccato Adami, quod omnium posterorum peccatum fuit, (in ipso enim omnes peccaverunt.) Deus omnibus & singulis gratiam suam offert, multo minus propter peccata aliorum majorum gratiam istam cuiquam denegabit, cum illa majorum peccata posterorum peccata non sint. Præterea si singulos Deus vult salvos, aliena culpa non obstabit, quod minus etiam singulis, ea quæ ad evadendam damnationem necessaria sunt, subministrat. Hæc secunda difficultas esto, quam ut auxiliante divina gratia itidem superemus, ulterius progredimur, & quod præter contemptum majorum in singulis hominibus propria culpa hæreat, ita demonstramus. Homines etsi per lapsum peculiarium donorum gratiæ, quibus Adam ad præstandam omnibus numeris absolutam legis observationem instructus fuit, jacturam fecerint; Manserunt tamen homines, adeoque recte rationis lumine non sunt destituti. Igitur propter hujus abusum Deus etiam speciali gratia eos dignari noluit; quod docet Paulus, cum gentiles ideò inexcusabiles facit, quod veritatem beneficio luminis naturæ ex rebus creatis perceptam detinuerunt in injustitia, immo transmutarunt in falsitatem & noluerunt Deum in notitia retinere & glorificare. Quod si ita præstitissent, omnem à se culpam amoliti fuissent: Deus autem non esset passus, culpam in se referri; ulteriora igitur ad audiendum evangelium & nanciscendam cum verbo conjunctam specialem gratiam auxilia suppeditasset. Quæ cum ita sint, omnes, quotquot verbò Dei destituti pereunt, suam culpam pereunt: Remota est in majoribus verbum Dei repudian- tibus, propinqua in ipsis lumine naturæ malè utentibus. Audiamus hac de re Agidium Hunnijum: Cum in eis, inquit ille, ubi de non renatis, qui extra ecclesiam sunt, verba facit, si aliqua de Deo ne- titia ex lumine naturæ & visibilibus Dei operibus hausta, Rom. I. Cum pun- gantur intus, & stimulentur in conscientiis suis sensu scelerum, nimirum cogitationibus inter se accusantibus, Rom. II. Cum plerique Ethnici quan- dam etiam de animarum immortalitate, & securis vel premiis, vel pœ- nis notitiam conceperint, ut ipsorum libri palam edocent: cum ydem sibi malint etiam post hanc vitam bene esse quam male; cum norint esse Deum, qui pura mente, (ut Cato Ethnicus ait) colendus sit, qui sit ultor scelerum;

cum insuper non possit eis prorsus incognita esse fama de Ecclesia in orbeter-
rarum exaltata & miraculis nobilitata, fama idem de Deo Israelis, deq; Iesu
Nazareno sparsa, &c fit, ut his testimoniis, (presertim ita coacervatis) ma-
ximè verò illo, quem dixi, splendore divinae majestatis in Evangelij doctrina
elucescentis, retudatur & hebetetur illud perversum humanae rationis judici-
um: atq; sic cupiditas inquirendi in hanc doctrinam ejusq; cognoscenda stu-
dium quoddam, apud illos locum habere queat: quod exempla in Actis A-
postolorum, presertim supra de Sergio Proconsule, de Felice & Drusilla, &c.
allata, non obscure comprobant. Hæc ille.

LIV.

Dicis, ea, quæ hætenus allata sunt, ostendere quidem, adu-
ros suâ culpâ sibi metipsis interitum accersere, sed cum infantibus
gentilium, Turcarum, Iudæorum rem aliter comparatam esse:
illos autem per ætatem luminis naturæ usu destitui, nec dici posse,
quod media salutis ullâ ratione repellant, aut adspernentur. Hæc
tertia difficultas est, & tantum roboris habet argumentum illud,
ut S. Augustinus, quando personam acerrimi absolutæ electionis pa-
troni sustinet, omne praesidium in eo collocet. Bene etiam obser-
vat Autor de vocatione gentium, haudquaquam forte fortuna il-
lud fieri, quod tot myriades infantium sine baptismo hinc exeunt.
Non puto, inquit, istos voluntatum patronos, simplicitate illorum tam
impudenter usuros, ut aut fortuito ista dicant accidere, aut non rena-
tos adserant non perire. Hæc ille ibi. Alibi autem ostendit, quo-
modo difficultati isti aliqua saltem ratione satisfieri possit. Non
ita incognoscibilis, inquit, est ista quæstio, ut nihil sit, quod de ea eru-
ditionis possimus acquirere, si ad contemplandum id, quod videri pot-
est, tranquillius sobrii cordis adhibeatur intuitus. Cum enim conside-
ramus inter Paganos, inter Iudæos, inter Hereticos, inter ipsos Catho-
licos Christianos quàm multiplex pereat numerus parvulorum, quos
quantum ad proprias pertinet voluntates, neque bonum aliquid, neque
malum constat egisse: Discimus, super eos illam manere sententiam,
quam humanum genus prevaricatione primi parentis excepit, cujus
sententiæ rigor dum etiam circa tales non resolvitur, quàm magnum
illud peccatum fuerit, demonstratur. Hætenus ad communem cul-
pam, cujus in Adamo reitacti sumus, confugit: sed hæc adæqua-

Tertia difficultas.
Quid de infan-
tibus Gentili-
um, Turcar. Ju-
dæor. statuendū
sit.

Augustin quan-
doq; Personam
acerrimi abso-
lutæ Electionis
patroni susti-
nuit.

Vid. cap. XII. l.
de præd sanct.
l. 1. c. VII.
l. 2. c. VIII.

Communis cul-
pa, adæquata
causa damnat.
istor. esse non
ta potest.

An culpa in pa-
rentibus? ex
Deut. 6. v. 6.
Pl. 78. v. 5, 6.

ta damnationis causa esse non potest, ut supra diximus. Vltorius
igitur progreditur laudatus Scriptor, & paulò post culpam in pa-
rentes & majores, qui non præstant, quantum poterant & debe-
bant, confert. *Omniū exordia parvulorum, totaq; illa principia, nec
dum rationalis infantie sub arbitrio jacent voluntatis aliena, nec ullo modo
eis nisi per alios consuli potest, & consequens est illos ad eorum pertinere
consortium, quorum vel recto vel pravo aguntur affectu. Sicut enim ex
aliena confessione credunt, ita ex aliena infidelitate non credunt.* Hæc ille.
Subjicio, quæ sub initium capitis istius habet, quia ad intelli-
gendam hujus difficultatis magnitudinem multum faciunt. Cum
omnes homines velit Deus salvos fieri, quid est, quod alienatur à salute per-
petuâ tanta infantium multitudo, totq; in his ætatibus hominum millia
extra vitam relinquuntur eternam: Quasi ad hoc tantum conditi sine
abeo, qui neminem odians creavit, ut quia in hunc mundum cum peccati
carne venerunt, insolubilis culpe vincula sine reatu propria actionis inci-
derent? Quid hoc profundius, quid mirabilius esse potest? — Et ma-
gis stupendum, magisq; sit mirum, quod ubi actio non offendit, ubi arbi-
trium non resistit, ubi eadem miseria, similis imbecillitas, causa commu-
nis est, non unum esse de tanta paritate judicium, & quales reprobos

An in altitudi-
ne discretionis
Dei:

An ad asylum
occultorum Dei
consiliorum cõ-
fugiendum:

l de grat. & lib.
arb. c. 23.

Quarta difficul-
tas, Quid de Ty-
rijs & Sidonijs.

abdicatio, tales adoptat electio. Veruntamen de hac altitudine discre-
tionis Dei non conturbabitur cor nostrum, si firma & stabili fide omne ju-
dicium Dei justum esse credamus, nec appetamus habere cognitum, quod vo-
luit esse secretum, ut ubi investigari non potest, QUARE ita judicet, suffi-
ciat scire. QUIS judicet. Hæc iterum ille. S. Augustinus igitur tutis-
sime ad asylum occultorum Dei judiciorum confugit, cujus ista
sunt: Ad occulta ergo Dei judicia revocate, inquit, quando videritis in
una causa, quam certè habent omnes parvuli, hereditarium malum trahen-
tes ex Adam, huic subveniri, ut baptizetur, illi non subveniri, ut in ipsa obli-
gatione moriatur, illum baptizatum in hac vita relinqui, quem præscivit
Deus impium futurum: istum verò baptizatum rapi ex hac vita, ne mali-
tia mutat intellectum ejus. Hæc ille.

LV.

Idem Augustinus duas adhuc difficultates nobis movet, quæ
non minoris fermè ponderis sunt, quàm tres priores istæ fuerunt.
Una est, quod Deus tantam nonnullis gratiam non confert, quan-
tam

tam si acciperent, converterentur; id quod exemplum
 Tyriorum & Sidoniorum nos docet, apud quos illa si factæ
 fuissent virtutes, quæ factæ sunt in Chorazin & Bethsaida, olim cum
 sacco & cinere resipuissent. Hæc quarta difficultas est. Quinta ita
 habet, Si Deus non minùs unius quàm alterius salutem
 ex animo desiderat, quî fit, quod unum in flagrante cri-
 mine deprehensum, subito hinc evocat, alterû autem, qui
 eidem & fortè majoribus criminibus obnoxius fuit, tam-
 diu tolerat, donec tandem poenitentiam agat, converta-
 tur & salvetur. S. Augustinus hunc in finem illud ex libro
 Sapientiæ sæpiùs citat. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum
 ejus. Adducit etiam nonnulla ex B. Cypriani libello De
 mortalitate, quem multis ac pene omnibus, qui Ecclesiasticas literas
 amant, laudabiliter notum dicit. Cæterùm quod ad primam
 difficultatem attinet, non potest ex allegatis Scripturæ
 verbis id colligi, quod Augustinus vult, Deum vid. Tyriis
 & Sidoniis nullam penitus gratiam ad conversionem ne-
 cessariam indulgisse, adeoq; eos salvos fieri noluisse, sed
 quòd tantam, quantam aliis, (abundantem sc. vel super-
 abundantem) gratiam impartitus non fuerit. Quòd au-
 tem Deus gratiam suam inæqualiter distribuat, contro-
 versia caret. Satis est, Deum Tyriis non planè defuisse,
 sed sufficientem iis gratiam contulisse. Et hac ratione
 altera quoq; difficultas illa tollitur: Sufficit enim, Deum
 ei, quem in viti orum luto sese volutantem avocat, suffi-
 cientem, h. e., tantam gratiam largitum esse, cujus auxiliò
 emergere potuisset, si voluisset. Necessariò autem id sta-
 tuendum est, quòd sufficientem Deus gratiam omnibus
 conferat, nisi causam damnationis in ipsû referre velimus.
 Universa profectò Scriptura hinc inde clamat, omnes etiã
 Reformati unanimiter fatentur, hominem sibimetipsi
 causam interitûs sui existere. Implicat autem, hominem
 suã culpã unicè perire, &, ob denegatam à Deo gratiam
 perire, ut toties dictum est.

Matth. XI, 21.
 Quinta diffi-
 cultas, circa
 diversa homi-
 num impiorû
 fata, quorum
 quosdam subi-
 to avocat, (ut
 Luc. 12. & 16.)
 quosdam, ut
 Manassen &
 De publican. ad
 agenda pœ-
 nitentiam
 tolerat.
 l. de præd. fact.
 c. 14. & alibi.
 Ench. ad Laur.
 cap. 103.

Objection:

Rarū imò pe-
nè nullum dari
exemplum,
quòd quis præ-
vio meliori re-
ctæ rationis
usu conversus
sit.

Pauci ad exco-
lendum naturæ
& similibus certi sunt, adeoq; ad excolendum naturæ lu-
lumen idonei.
Et Augustini
ingenium his
difficultatibus
succubuit. Ut
& Remon-
strantes.

Paulus ad alti-
tudinem divi-
tiarū sapient.
& cognitionis
Dei provocat.
B. Hunnius in
libero Dei ar-
bitrio & bene-
placito acqui-
escit. Autor
de vocatione
gentium pium
moderamen-
tum in his scru-
tand proponit.

Hactenus igitur difficultates nostræ partis contem-
plati fuimus, easq; pro virili solvimus. Scio equidem,
quid contra illa, quæ paulò antè attulimus, excipi possit:
Ipsa vid. praxis aliud docere videtur: nullum enim, quod
sciam, exemplum nobis suppetit, ubi quis prævio melio-
ri rectæ rationis usu conversus fuerit. Gentes præterea,
quæ Christum antecesserunt, si non meliores, certè dete-
rioribus non fuerunt, iis, quæ tempora Servatoris subsequen-
tes sunt. Quàm pauci præterea de immortalitate animæ
& similibus certi sunt, adeoq; ad excolendum naturæ lu-
men idonei, cum vix Philosophis demonstrationes ad il-
la evincenda necessaria obviæ sint. Ut ut igitur eousq;
allatis difficultatibus non satisfecerimus, ut nihil reponi
possit, id nemini mirum videri debet: tantæ enim sunt,
ut iis Augustini ingenium succubuerit. Remonstrantes
etiam, ut ut aliàs in his expediendis felicissimi sint, de in-
fantibus tamen gentilium, de ethnicis ante natum Chri-
stum, de Americanis & similibus quæstionem sibi move-
ri nolunt. Quid quod Paulus huc tandem confugere ne-
cesse habeat: *ὦ βάθος*, *ὦ* altitudo divitiarum sapientiæ & cogni-
tionis Dei! *Ægidius Hunnius* fontes infinitorum exemplo-
rum monstrat, ubi in libero Dei arbitrio & beneplacito
acquiescendum & tandem cum Apostolo in illo sisten-
dum est. *O altitudo divitiarum!* Tandem igitur cum Auto-
re devocatione gentium (qui profectò in tollendis difficul-
tatibus nostris præclare & feliciter desudat) hinc sistimus.
Deum vid. omnes & singulos salvos velle, Christum item
pro omnibus mortuum esse, fideliter credimus & tene-
mus, quia Scriptura id clarissimè docet: Quomodo au-
tem Deus gratiam suam omnibus offerat, dicimus cum
eodem, nullam posse scientiam comprehendere, nullam scien-
tiam penetrare. Quæ autem Deus occulta esse voluit, ut idem

Scri:

Scriptor optimè monet, non sunt scrutanda; quæ manifesta l. 2. c. VII,
fecit, non sunt neganda: ne & in illis illicitè curiosi, & in istis da- l. 1. c. VII,
mnabiliter inveniamur ingrati. Occulta sunt & ad praxin ni-
hil quicquam faciunt, quæ in nostris difficultatibus expe-
diri sufficienter non possunt: manifesta autem sunt &
praxin, si rectè tradantur, juvant, sin minus, planè inter-
vertunt, quæ Reformati inficiantur. Bene igitur de oc-
cultis iterum & manifestis laudatus Scriptor: Contrariarum
disputationum, inquit, nullus terminus reperitur, dum non discerni-
tur, quid manifestum, quid sit occultum. Hæc ille. Optimè de-
niq; Formula Concordiæ in eandè sententiã ita loquitur:
Ea est corruptæ naturæ nostræ curiositas, ut magis iis, quæ abstrusa
& arcana sunt, indagandis, quàm iis, quæ de hoc negotio Deus in
verbo suo nobis revelavit, cognoscendis delectemur: præsertim
quum quædam in hoc mysterio tam intricata & perplexa occurrant,
quæ nos in mentibus nostris, acumine ingenii nostri conciliare non
possumus. Sed neq; id nobis à Deo demandatum est,

LVII.

Ea propter pedem hîc figo, & Deo maximas ago gra-
tias, quòd vires & facultatem ista meditandi concessit,
Claudo etiam totam exercitationem verbis magni Augu-
stini, cum voto, ut qui ea legunt & expendunt, in ani-
mum altissimè demittant. Ita autem ille de iis, qui ve-
ram de mysterio gratiæ & prædestinationis sapientiam
aut habent aut habere desiderant. Repetite assiduè librum
istum, (intelligit, nisi valdè fallor, librum de correptione &
gratia,) & si intelligitis, Deo gratias agite, ubi autem non intelligitis,
orate, ut intelligatis: dabit enim vobis Dominus intellectum. Me-
mentote scriptum esse: Si quis vestrum indiget sapientia, po-
stulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impro-
perat, & dabitur ei. Ipsa est sapientia desursum descendens, si-
cut ipse Apostolus Jacobus dicit. Illam verò sapientiam repellite
à vobis, & orate, ut non sit in vobis, quam detestatus est, ubi ait:
Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones in vobis
sunt,

l. 1. c. 10

Formula Con-
cordiæ doctans
ἰπαιόρθωσι
subiicit.

De præd.

Augustini
monitum.

l. de grat. & li-
ber arb. c. ult.

Discrimen uti-
le inter sapi-
entiam coele-
stem, terre-
nam, anima-
lem & dia-
bolicam.

Jac, 1, 7.

Jac. III, 14
& seqq.

Probet unus-
quisq; opus
suum.

Tit. 2. v. 12.

sunt, non est ista sapientia sursum descendens, sed terre-
na, animalis, diabolica. Ubi enim zelus & contentio
est, ibi inconstancia & omne opus pravam. Quæ autem
desursum est sapientia, primùm quidem pudica est, dein-
de pacifica, modesta, svadibilis, plena misericordiã &
fructibus bonis, inæstimabilis, sine simulatione. Quid
boni ergo non habebit, qui hanc sapientiam postularit & impetrarit
à Domino? Et hinc intelligite gratiam, quia si ex nobis esset ista sa-
pientia, desursum non esset, nec ab ipso, qui nos creavit, Deo postu-
landa esset. Fratres, orate & pro nobis, ut temperanter & piè & ju-
stè vivamus in hoc seculo, expectantes illam beatam spem & manife-
stationem Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, cui est ho-
nor, & gloria, & regnum cum Patre & Spiritu S,
in secula seculorum, Amen.

rre-
ntio
tem
ein-
â &
Quid
rarit
a sa-
ostu-
& ju-
nife-
o-

AB: 101960

ULB Halle

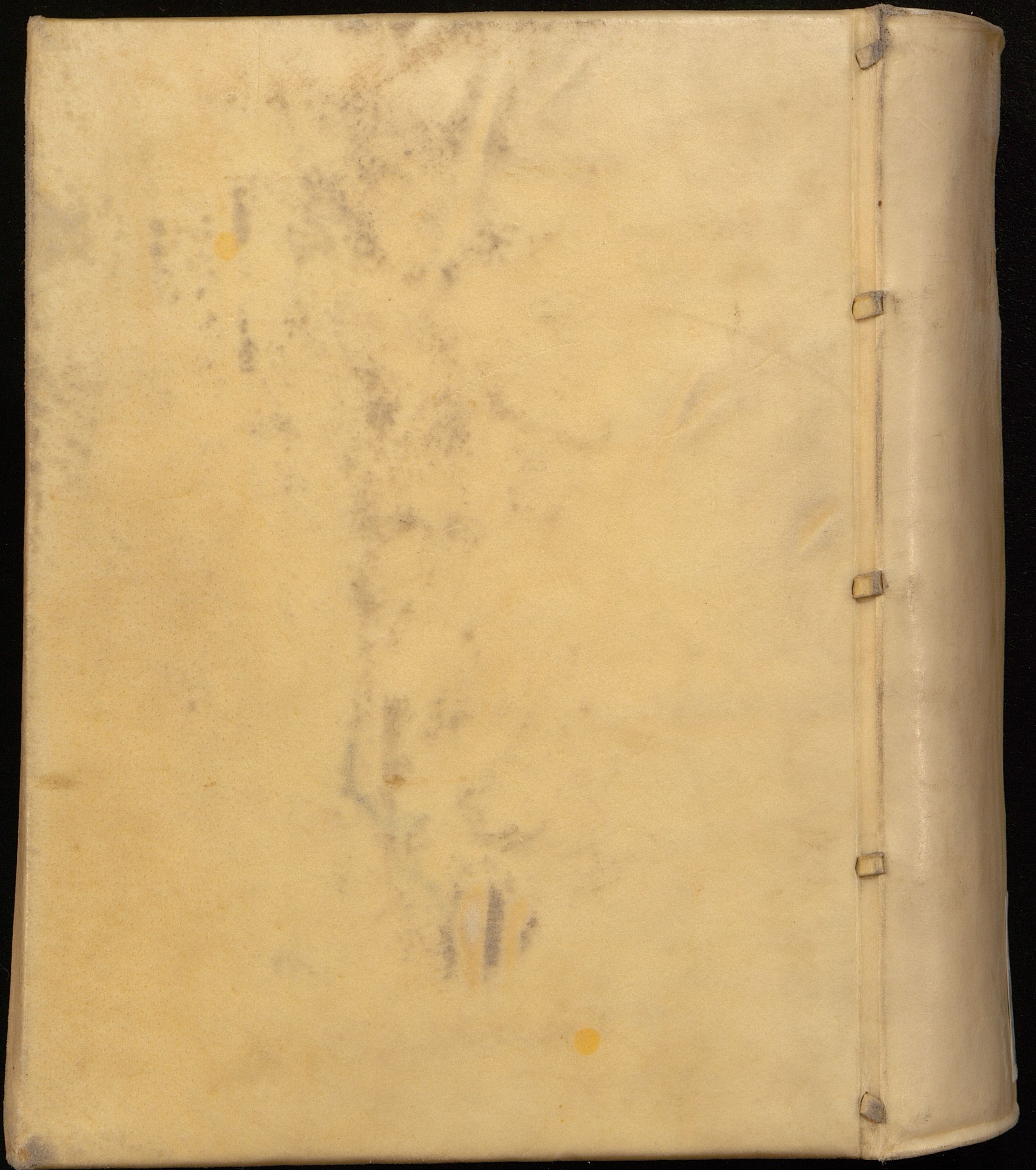
3

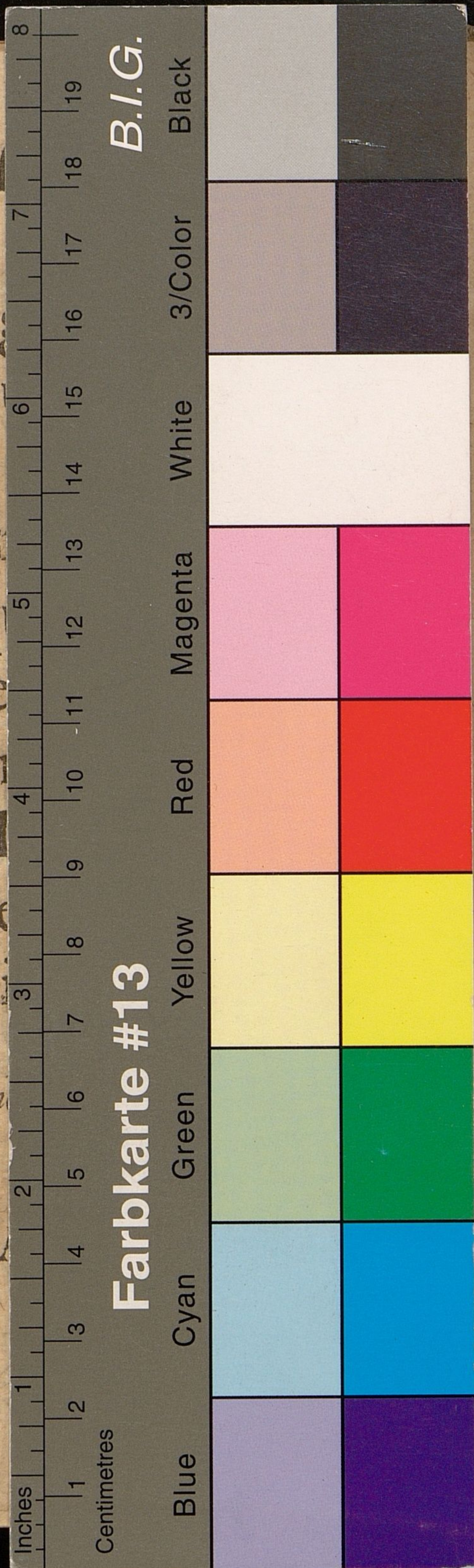
005 374 510

VD 77

DE¹⁷
ÆTERNA DEI PRÆDE-
STINATIONE ET ORDINATA
OMNES SALVANDI
VOLUNTATE
EXERCITATIO,

Quam
Assistente DEI OPT. MAX. gratiâ
SUB PRÆSIDIO

JOHANNIS BEHMII, S. Th. D.
& Professoris emeriti, Promotoris sui eâ,
quæ Senioribus & emeritis debetur, observantiâ
prosequendi,

Publicè in Acad. Elect. Brand. Regiomont.
IX. Mart. Anno 1646. disputandam proposuit

M. JOHANNES LATERMANNVS
COBURGO-FRANCVS.
EDITIO SECUNDA

Phil. Melanchthon epistolâ ad Imperatorem
Carolus:

*Habet suas metas moderatio. Luceat in ecclesia
veritas, quam filius DEI e sinu patris al-
latam patefecit.*

HALBERSTADII,
Typis ANDRÆE KOLVALDI, MDCLXVII.